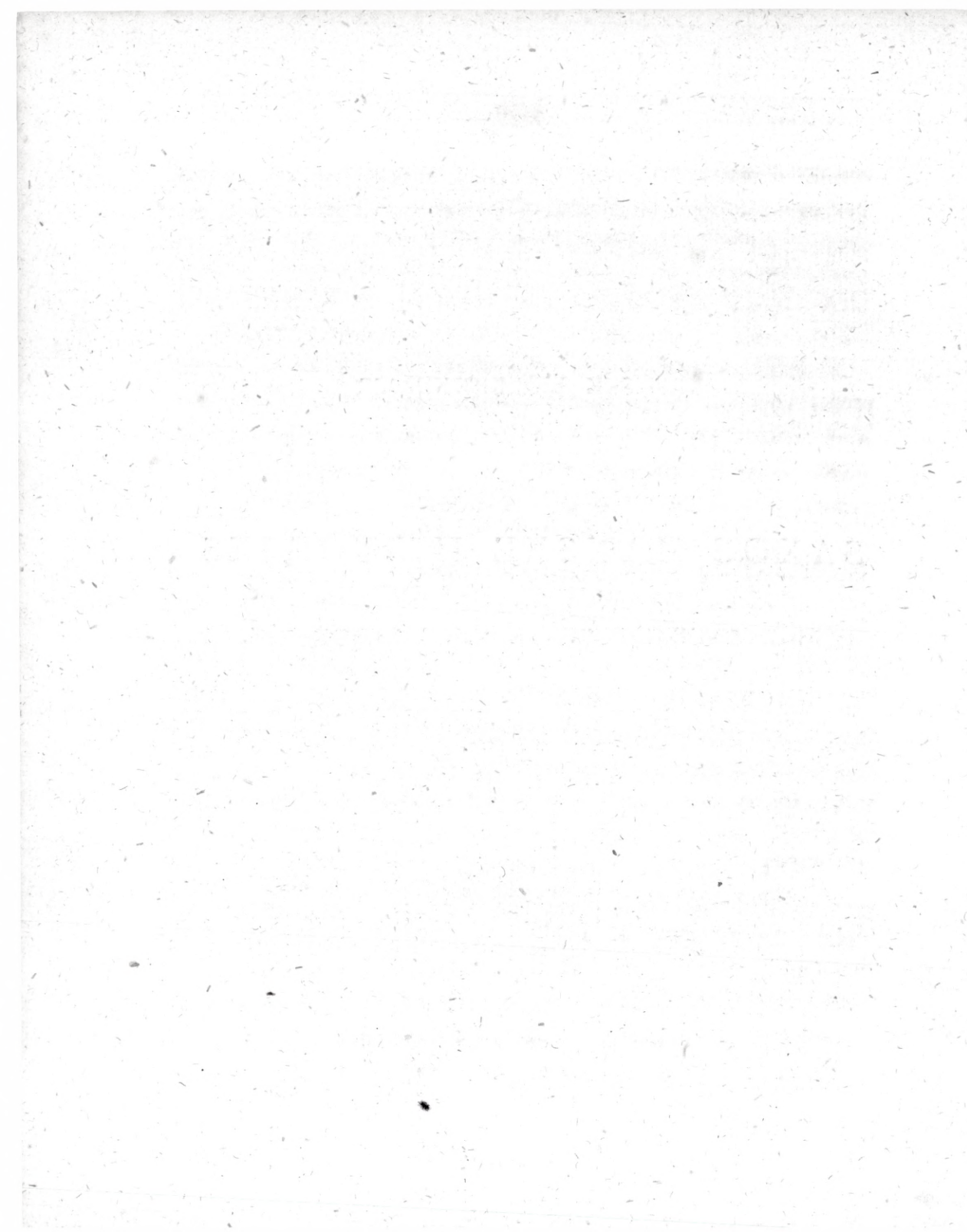

KRITISKE BEMÆRKNINGER

OVER

SAXOS DANSKE HISTORIES

FIORTENDE, FEMTENDE OG SEXTENDE BOG.

Knyttlingasaga, Svend Aagesens Historie og den Roskildske Krönike ere de gamle Skrifter, hvis Beretninger om Kong Erik Emun kunne sammenlignes med Saxos; thi hvad Helmold, Albert af Stade og de övrige Annalister have om denne Konge, er saare Lidet.

I tre Aar havde Erik Emun, efter at være bleven valgt til Konge, kæmpet om Riget; kun i fire urolige Aar besad han det. Saxo fortæller först om den Grusomhed, hvormed Erik behandlede sin Halvbroder Harald Kesia, der vilde giöre ham Thronen stridig, samt dennes mange Sönnner. Svend Aagesen fortæller Haralds og hans Sönnners Drab noget forskielligen fra Saxo, men dennes Beretning finder aldeles Medhold i den Roskildske Krönike, *) som desuden angiver Tal og Navne paa Haralds Sönnner.

Neppe vare de indvortes Uroligheder dæmpede, förend et Streiftog af Venderne bragte Erik Emun til at giöre et Tog til Rygen, hvilket blev mærkeligt i den danske Krigshistorie, fordi paa dette förste Gang Heste bleve modtagne til Skibs. Maa-

---

*) Langebeks Scriptoris vol. 1. p. 384.

skee er dette skeet efter Vendernes Exempel, hvilke Aaret tilforn havde modtaget tvende Heste paa hvert af de Skibe, hvormed de angrebe den norske Handelsstad Konghelle. I Kong Nielses Historie havde Saxo bemærket *), at de Danske ellers ikke pleiede at bruge Rytteri i deres udenlandskc Krige. Naar Saxo angiver Skibenes Antal til 1100, og siger, at der vare fire Heste paa hvert Skib, synes dette med Hensyn saavel til Skibenes som til Hestenes Antal overdrevent. Desuden kunne Skrivefeil letteligen være indløbne i Tallene, da disse neppe i Haandskrifterne af Saxo have været udtrykte i Ord, saaledes som Tilfældet er i den Pariser Udgave. I den norske Kongehistorie fra samme Tid have vi Exempler paa, hvor lidet sikre slige Tal ere. Den vendiske Flaade, der ödelagde Konghelle, skal have udgiort efter een Codex 300 Skibe, efter en anden 550. **) Erik Emuns Flaade, med hvilken han angreb

---

*) Kapitain Jahn antager i sin Krigshistorie, at Saxo ved dette Udtryk har meent, at Rytteriets Brug i Feldtslag forhen havde været de Danske ubekiendt. Men Saxos Ord: *necdum enim Dani externas obeqvitando pugnas conficere noverant*, antyde just en Modsætning mellem udenlandske og indenlandske Krige, eller mellem Krige over Havet og ved egne Grændser. Desuden viser Kong Nielses Befaling til Hertug Eilif i Slesvig, om at lade Rytteriet möde, at der i Nielses Tid gaves Ryttere henhörende til den danske Hær, ligesom ogsaa Knytlingasaga taler om 40 harniskklædte Riddere, som Magnus lovede at ville forære Knud Lavard. Knytlingasaga S. 331.

**) Snorre 3 D. S. 309. Harald Gilles Saga Kap. 9.

Norge, bestod efter een Codex af 200 Skibe, efter en anden af 600, efter en tredie af 1700. *)

Togets Udfald fortæller Saxo ligesom Knytlingasaga. Der udrettedes ikkun lidet; thi vel lovede Arconas Indbyggere, da de mærkede, at de ikke længere mægtede at giøre Forsvar, at de vilde antage Christendommen og modtage en Præst; men efter at Flaaden var seilet bort, blev Præsten forjaget, og Arconenserne vare Hedninger som för.

Krigen med Venderne havde i nogen Tid hindret Erik Emun fra at understøtte den norske Kronprætendent, Harald Gille, som han havde ønsket det. Aarsagen til, at han vilde hjælpe ham, angiver Saxo at have været Vrede over, at den norske Kong Magnus havde forskudt hans Syster. Desuden kalder Saxo Harald Gille Eriks Ven. Det Sidste oplyses af Knytlingasaga, der fortæller, at Erik, ventelig under sit Ophold i Norge, havde svoret Broderskab med Harald. Det Første finder Medhold hos Snorre, der ogsaa melder om det Fiendskab, Kong Magnus, ved at forskyde sin Dronning, vakte hos dennes Frender **), Harald Gilles Character bedømmer Saxo noget haardere end Snorre, ***) men stemmer overeens med ham i det Væsentlige, nemlig at det meste, man kunde rose hos Harald Gille, var legemlige Færdigheder og Gavnildhed.

Derimod fortæller Saxo Erik Emuns Krig med Norge heel forvirret; thi ifølge ham havde Erik efter den vendiske Krig

---

*) Snorro 3 D. S. 332. Sigurds og Inges Saga Kap. 3.

***) Snorre 3 D. S. 296. Magnus Blindes Saga Kap. 1.

****) Snorre 3 D. S. 295 og 321. Magnus Blindes Saga Kap. 1 og 14.

sendt Harald Gille Hielp, og i dette Öiemed ödelagt Byen Opslo. Det fölgende Aar havde han sendt den hele danske Flaade til Norge, ved hvis Bistand Harald havde overvundet Kong Magnus, fanget og blindet ham. Nu er det vistnok rigtigt, at Erik strax ved sin Regierings Tiltrædelse ikke kunde sende Harald Gille Hielp, at Opslo blev brændt, at Erik Emun sendte den danske Flaade til Norge, og at Magnus blev overvundet og blindet; men af Knytlingasaga S. 543-545 og de norske Kongers Historie hos Snorre*) sees, at disse Begivenheder indtraf i en ganske anden Orden. Ved det, Erik Emun havde givet Harald Gille til Lehn i Halland, samt nogle Skibe, satte han denne i Stand til at fornye Krigen med Magnus, og at overrumple ham i Bergen 1155, förend Toget til Venden var fuldfört. To Aar efter havde Tilstanden i Norge aldeles forandret sig, Harald Gille var bleven dræbt, den blindede Kong Magnus var flygtet til Danmark for at söge Hielp, og for at yde ham denne eller maaskee for at udvide sit Herredömmе, gik Erik Emun med sin hele Flaade til Norge, hvorved han dog ikke opnaaede andet, end at opbrænde Opslo. Man seer altsaa heraf, at Saxo, som vel havde hört om disse Begivenheder, men ikke om deres rette Sammenhæng, og blot löseligen kiendte til de hyppige Thronforandringer i Norge, har ordnet Begivenhederne efter den Sammenhæng, der i sig selv syntes ham rimeligst. At han forsætlig skulde have forbigaaet Erik Emuns lidet hæderlige Tog til Norge, hvilket Suhm er tilbøie-

---

*) Harald Gilles Saga Kap. 3. 3 D. S. 300. Sigurd og Inges Saga Kap. 3, 4. 3 D. S. 331-334.

lig til at formode,*) er ikke rimeligt; thi da maatte han hellere ganske have forbigaaet Opslos Opbrændelse og den dobbelte Hielp, Erik havde ydet Harald. Den Grusomhed, hvormed Kong Magnus Sigurdson blev behandlet, fortæller Saxo overeenstemmende med Snorre **). Saxo bemærker ogsaa, at en af Kongens Mænd blev blindet tillige med ham selv; af Snorro erfarer man, at dennes Navn var Ifvar Otzursen. Men naar Saxo tilføjer, at denne Hirdmand havde af undersaatlig Hengivenhed tilbudt sig at dele Kongens Skiebne, og desaarsag var bleven blindet ligesom denne, da er dette et saa synderligt Træk af Hengivenhed og Barbari, at dette langt lettere kunde blive digtet i Danmark, end forglemt i Norge.

Kong Erik viiste Grusomhed mod sin egen Slægt. Baa- de Forfatteren af Knytlingasaga, ***) Svend Aagesen ****) og den Roskildske Krönike †) fremstille ham som en Tyran. Saxo derimod roser ham for den Retfærdighed, hvormed han hævdede de gamle Love, i det han straffede uden Persons Anseelse, og derved vel paadrog sig de Mægtiges Had, men tillige erhvervede sig Mængdens Kierlighed. Denne Roes kan gjerne være grundet, thi den kan forenes med hans Grusomhed imod Kronprætenderne, og passer med den Strenghed, som han övede, og den Dygtighed, som han maa have besid-

---

*) Danmarks Historie 5 D. S. 511.

***) Haralds Gilles Saga Kap. 8. 3 D. S. 306.

****) S. 343, 346.

*****) Langebek Script. vol. 1 pag. 61.

†) ibid. vol. 1 pag. 385.

det *). Naar Saxo til denne Characteristik föier, at Kongen pleiede at prale af sine egne Bedrifter, har han maaskee derved sigtet til hans Tilnavn Emun; thi dette Tilnavn kunde baade siges om den, der stedse vil mindes **), og om den, der har det i Munden, eller som altid förer det store Ord ***).

Saxo melder intet om Aarsagen, hvorfor den jyske Hövding Plog, hvem Svend Aagesen og Knytlingasaga give Tilnavnet af den Sorte, kom til Ribe i det Forsæt at dræbe Kongen. Sagaen siger, at Aarsagen til Plogs Had var, at Kongen havde ladet hans Fader dræbe uden Skyld og ikke villet give ham derfor nogen Erstatning. Kæmpevisen siger, at det var Plogs Broder, der var bleven dræbt ****), og lader Plog klage over, at Kongen ikke vilde have ladet Broderen løse sig med Sölv og Guld †), hvorpaa Kongen skulde have svaret, at Loven maatte have sin Gang. Denne Samtale passer baade til Tidsalderens Retsbegreber og til Kongens Strenghed. Sagaen og Visen ere forsaavidt enige, at begge forudsætte, det var Privathad, som drev Plog til sin Gierning. Helmoldus lader en Diævel være faret i ham ††).

---

*) Den Roes, den anonyme Forf. af H. Knuds Levnet (Langebek Script. 4 p. 256) yder Erik Emun, synes allene at beroe paa Saxos Vidnesbyrd.

***) Saaledes Helmold S. 124, Svend Aagesen hos Langebek I, 61, og Knytlingasaga S. 342.

***) Jevnf. Suhms Forbedringer til den danske Historie S. 182. Gram til Meursius S. 266. Langebek Script. vol. 1 pag. 61.

****) S. 347.

†) Udvalgte danske Viser 2 D. S. 27.

††) Chronica Sclavor. p. 133.

i Henseende til Maaden hvorpaa Plog dræbte Kongen er Saxo enig med Sagaen i: at det skete paa Thinget ved et Landsestöd, som Plog stod frem for at tale til Kongen; at Kongens Drabantere bleve bange, og at Erik Lam ene viiste Mod ved at drage Sværdet til Kongens Forsvar. Men deri ere deres Efterretninger forskiellige, at Saxo lader Plog raabe, at han havde fældet Kongen, og at de andre skulde nedsable Kongens Drabanter. Efter Sagaen blev derimod strax, da Kongen faldt, saa stor en Trængsel, at man ikke ret vidste, hvo Gierningsmanden var, og da Erik Lam drog Sværdet, skal Plog have sagt til ham: vær ikke saa bister, der er faldet et fedt Stykke i Kiedlen, hvis du kan söbe den. Begge Efterretninger lade sig forene, naar man tænker sig, at Plog havde raabt, at man skulde angribe Drabanterne, i det Öieblik han havde fældet Kongen, og at dette hans Udraab havde bragt Drabanterne, som vist ikke vare flygtede for en enkelt Mands Landse, til at tage Flugten, imedens Erik Lam, der maaskee stod længere borte fra Kongen, var sprunget frem med draget Sværd. Under den herved opkomne Forvirring og Trængsel, kan Plog have sagt hine Ord til Erik, og derpaa være undveget. Sandsynligen har han havt flere i Ledtog med sig, i det Mindste har Kongen ikke havt mange Venner. Men det er en aldeles lös Gisning, at Biskop Notel i Ribe skulde have havt Deel i Sammenrottelsen, hvilket blot grunder sig paa et Rygte fra det sextende Aarhundrede, som sandsynligen blot er oprundet af den Omstændighed, at Kongens Kiste staaer halvt i Kirken halvt udenfor, hvoraf man har villet slutte til

Bispens Fiendskab imod Kongen *). Har der endog været en heel Sammenrottelse, viiste denne sig dog ikkun ved at befordre Plogs Undvigelse, som skal have levet længe efter; thi man finder ikke Spor til enten at flere bleve dræbte paa Thinget, eller at de Sammenrottede søgte at tiltage sig nogen Magt.

Om Erik Lam findes kun lidet i Annalerne, hos Svend Aagesen, og hos Helmold; noget mere melder Knytlingasaga om ham. Under denne Konge begynder Valdemar den Første at fremtræde endskiönt endnu som Barn. Saxo fortæller, at det var Christiern, Erik Emuns ivrige Tilhænger, som, venteligen understøttet af Skialm Hvides Slægt, gjorde det Forslag paa Thinget: at Erik skulde styre Riget, som Formynder, indtil den unge Valdemar, Knud Lavards Søn, blev myndig. Helmold fortæller, at Erik blev Formynder for alle tre Prindser, nemlig Svend, Erik Emuns Søn, Knud, Magni Søn, og Valdemar, Knud Lavards Søn. Den ene af disse Efterretninger strider ikke imod den anden, thi hvert Parti kan have tænkt paa sin Prindses Tarv, ved midlertidigen at vælge Erik til Regent, og det er allene Christierns, ikke hele Thingets Mening, Saxo anfører.

At denne Erik var enfoldig, siger med Saxo den Roskildske Krönike **). Svend Aagesen anfører, at han blev forme-

---

*) Pontoppidans Annaler 1 D. S. 323. Suhms Historie af Danmark 5 D. S. 514.

***) Langebeks Script. 1 p. 386.

delst sin Blidhed kaldet Lam *). Helmold, der giver ham Tilnavnet Spak, tilføier, at han var fredsommelig. Knytlingasaga kalder ham derimod ikke blot vennesæl, men en kløgtig **) Mand. Næsten skulde man tro, at Islænderne havde misforstået Tvetydigheden af Ordet spag, der paa Islandsk baade kunde betegne viis og spagfærdig. Vel er der een gammel Krønike ***), der fortæller, at Erik Lam styrede Danmark med stor Klogskab, men flere af hans Gierninger vidne tilstrækkeligen om det Modsatte. At han een Gang viiste Klogskab ved at føie Skaaningerne i at lade Eskild blive Erkebisp, skete, som den Roskildske Krønike beretter ****), efter Peder Bodildsens vise Raad.

Eriks Krige med Kronprætendenten Oluf udgiøre det Mærkeligste under hans Regiering. Saxo fortæller hele Krigens Gang, Knytlingasaga taler om otte Slag, hvoraf tre i een Vinter, den saakaldte Eriks Krønike †) om tre paa een Dag, og tretten i eet Aar, i hvilke alle Erik skulde have seiret. Saxo opregner ikke saa mange enkelte Slag, men anfører nogle, der faldt ud til Olufs Fordeel, dog at Erik Lam stedse seirede, hvor han selv var tilstede. Saxo ene taler om Eriks frugtesløse Toge mod Venderne, og hvor taabeligt Kongen bar sig ad paa disse.

---

*) Langebeks Script. 1 p. 62.

**) vitr. Knytlingasaga S. 349.

***) Langebek Script. 1, 18.

****) *ibid.* 1 pag. 386.

†) *ibid.* pag. 161.

Svend Aagesen taler om den store Frugtbarhed, som indfaldt under denne Konges Regiering, Knytlingasaga om hvorledes han ophialp Byen Lund. Dette forbigaaer Saxo, men derimod bemærker han, at Erik efter sin Dronnings Raad bortskienkede en Deel af Kronens Gods til dem, der havde hiulpet ham i Krigen med Oluf. Naar man hermed sammenligner den Roskildske Krönikes Yttringer *): at Erik Lam svækkede Kongens og Præsteskabets Magt, kan Suhms Formening **) have Grund, at især under denne Konge Adelens Magt har begyndt at voxe, ved de arvelige Lehn, han bortskienkede til sine Krigere; thi deraf kan det være bleven en middelbar Følge, at Kongens og Hierarkiets Magt blev mindre.

Ifølge Knytlingasaga ***) og adskillige Annaler ****) skulde man tro, at han, efter at have frasagt sig Regieringen, havde tilbragt nogen Tid i Kloster. Af Saxo erfarer man, at det ikkun var, da han fölte sig Döden nær, at han, som Lægemedel for Siælen, aflagde Munkelöftet.

I Fortællingen om det fölgende Kongevalg have adskillige meent, at finde hos Saxo nogen Partiskhed for Valdemar, men uden tilstrækkelig Grund. Vel forbigaaer Saxo, at Erik Lam skulde paa sit Yderste have bestemt Svend til at være Konge og de tvende andre Prindser til ikkun at erholde deres fædrene Arv; men denne Bestemmelse, som blot kunde være

---

*) Langebeks Script. 1, 386.

**) Hist. af Danm. 5, 604

***) S. 350.

****) Langebek Script. vol. 1 pag. 18, 241, 386.

en Anbefaling, ikke synes at have virket meget, og ikke heller omtales af nogen anden end Helmold, kunde snart glemmes, og om man end vidste den, vel gaaes forbi. At Saxo slet ikke omtaler Valdemar blandt dem, der gjorde Fordring paa Riget strax efter Erik Lams Död, at han end ikke nævner, at Valdemars Ret blev krænket, viser tydeligen, at Saxo ikke kan have meent, at hele Folket ved det forrige Kongevalg skulde have udnævnt Erik Lam til Formynder for Valdemar som den egentlige Konge, men at det kun var noget, Enkelte af de Store havde havt i Sigte *).

Naar Saxo, som beretter Kongevalget omstændeligst, siger, at Siællænderne vare de første til at vælge Svend til Konge, men at de derhos strax sendte en klog Mand over til Skaane, som, ved at smigre for de der forsamlede Thingmænd, havde bragt dem til ligesom at staae i Spidsen for Svends Parti, stemmer dette aldeles overens med de andre kortere Efterretninger, af hvilke nogle **) gaae ud paa, at Skaaningerne valgte Svend, andre ***) at Skaaningerne og Siællænderne valgte ham. Den underlige Yttring i Eriks Krönike ****), at Skaaningerne valgte Svend for de mindre Öer, kan netop forklares af de Ud-

---

*) Hermed bortfalder ogsaa den Mistanke for Partiskhed, som desaarsag skulde hvile paa Saxo. See Suhms Hist. af Danm. 5 D. S. 634.

**) Knytlingasaga S. 350. Svend Aagesen hos Langebek 1, 62. Den Roskildske Krönike hos Langebek 1 D. S. 366.

***) En kort Krönike i Langebeks Script, vol. 1. pag. 18, de Esromske Annaler ibid. 1, 241.

****) Langebeks Script. 1, S. 162.

tryk, Saxo lader Siællændernes Sendebud bruge paa Thinget i Skaane.

Det overilede Kongevalg paa Leirething var den nærmeste Anledning til den langvarige Borgerkrig, som endte med, at Valdemar blev Enekonge. Det var altsaa naturligt, at dette Things Forhandlinger bleve nøie erindrede af Valdemars Samtidige. Neppe kan man derfor tvivle paa, at jo det er rigtigt, hvad Saxo beretter om Ole Stam, en Mand, der holdt over Landets gamle Vedtægter, og derhos erklærede: at uagtet Siælland var det rette Sted, hvor Dannerkongerne bleve valgte, maatte dette dog skee ved det hele Riges Afsendinge, og at han desaar- sag forbandede dem, der vilde give nogen Kongenavnet, förend det hele Folk havde stemt. Saxo tilföier, at Ole Stams Tale vel havde giort Indtryk, men at Folket dog siden lod sig forlede af en anden til at hylde Svend. Heraf udleder man med Föie, at i Midten af det tolvte Aarhundrede blev i Danmark Leire anseet for det Sted, hvor Danmarks Konger sædvanligen bleve hylde. En Mening, som ei kunde være opstaaet, med mindre at i nogle Menneskealdre i Forveien eller i det mindste siden Svend Estrithsens Tid de fleste Hyldinger der vare skete. Dette Vidnesbyrd maa derfor have større Vægt, end naar Snorre i det trettende Aarhundrede fortæller, at de danske Konger baade i de ældre og nyere Tider skulde være blevne valgte i Viborg*). Men forsaavidt bliver denne Yttring sand, at den valgte Konge stedse drog til Viborg for der af Jyderne at lade sig hylde.

---

*) Magnus den Godes Saga Kap. 22.

Saxos udførlige Fortælling om Borgerkrigen kunne vi sammenligne med Knytlingasagas og Helmolds Beretninger samt de faa Hovedtræk, Annalerne, især Eriks Krönike og de esromske Annaler, have optegnet. Sammenligningen vil oplyse de tvende Spørgsmaale, dels om Saxo er nöiagtig, dels om han er upartisk.

Da Knytlingasaga er næst Saxo udførligst, er det rimeligst at gaae ud fra dennes Beretninger og dermed at jevnføre de övrige. Knytlingasaga anförer Slaget ved Slangethorp i Siælland som det förste i Krigen mellem Svend og Knud, hvem Jyderne havde valgt til deres Konge. Saxo nævner ogsaa dette Slag som det förste, men beretter desuden som noget foregaaende, at Erkebiskop Eskild, der havde ladet sig vinde for Knud, og havde med nogle Tropper villet gaae hans Flaade imöde, var bleven slaaet og fanget af Svend, som dog nogen Tid efter igien havde forliget sig med ham, og skiænket Gods til Erkesædet. Erkebispens Fangenskab fortæller ogsaa Knytlingasaga, men meget korteligen som noget, der skete efter Slaget ved Slangethorp eller Slangstrup, og efter Korstoget til Venden. Annalerne sætte Erkebispens Fangenskab til Aar 1149, altsaa til Aaret efter Slaget ved Slangstrup. Men Annalisterne kunne lettere tage Feil i at ordne deres Aarstal, end Saxo i at fortælle Begivenhederne i deres Forbindelse. Eriks Krönike stemmer forsaavidt med Saxo, at den sætter Erkebispens Fangenskab för Slaget ved Slangstrup, ifald ellers ikke denne Krönike har forvexlet dette Slag med det Fölgende ved höie Thostrup. Men meest taler Begivenhedernes rimelige Forbindelse for Saxos Tidsfølge, thi Erkebispens maatte snarest ved Krigens Begyn-

delse have kunnet faae et Antal af sine Skaaninger til at följ sig, for at modtage Knud, end siden, efter at Slaget ved Slangerup og det vendiske Korstogs Udfald havde föröget Provindsialhadet.

Det næste efter Slaget ved Slangerup, hvilket baade Sagaen og Saxo fortælle, er, at begge Kongerne ifölge Pavens Opfordring bragtes til at göre Stilstand, for at begge i Forening med de tydske Fyrster kunde angribe de hedenske Vender. Knytlingasaga fortæller herom blot, hvilke Gidsler Kongerne gave hinanden, og et Træk af Svends Mistanke, som fremhastede begges Tilbagereise. Saxo beretter det samme Træk, men tillige det Vigtigere, at den svage Besætning, de Danske havde ladet tilbage paa Skibene, var bleven overfaldet af Rygerne, imedens Hæren selv beleirede Dobin, at Skaaningerne, hvis Skibe först bleve overfaldne, ikke bleve understöttede af Jyderne, som endnu ansaae dem som Fiender, og at saaledes Nederlaget blev stort. Helmold omtaler vel ikke dette Nederlag paa Flaadens Besætning, hvilket kun angik de Danske, men han fortæller, at Beleiringen for Dobin blev fortsat med liden Kraft, först fra de Danskes Side, siden fra de Tydskes, og at der blev sluttet en Fred, hvorved intet blev vundet*). Andre Forfattere lade de tydske Medforbundne endnu mere bære Skylden for dette Foretagendes slette Udfald.

Kongerne vendte tilbage fra Korstoget ligesaa fiendtlig sindede imod hinanden, som forhen. Knytlingasaga fortæller, at Knud angreb Svend i Siælland, men tabte Slaget ved Thor-

---

*) See Grams Noter til Meursius S. 273.

steinstorp (Höie Thostrup), hvilket Slag de esromske Annaler henføre til 1150. Saxo beretter de mellemliggende Begivenheder. Svend var nemlig fra Korstoget ilet til Siælland, for at befæste Roskilde, imedens at Knud, stolende paa det Tab, den Skaanske Flaade havde lidt, fornyede Krigen men kunde dog ikke den Gang bringe Roskilde til at overgive sig *). Han havde derpaa trukket sig tilbage til Jylland, men var uformodentlig kommet igjen, og havde overrumplet Roskilde. Derefter fulgte Slaget ved Höie Thostrup. At det var nogle Dage efter dette Slag, at den unge Valdemar kom til Svends Hær, bemærke baade Sagaen og Saxo. Men Sagaen kiender ikke den i samme Aar førte holsteenske Krig, hvilken Saxo og Helmold beskrive. Den sidste fortæller udförligen, hvorledes de krigende Fyrster havde sögt at vinde Hertug Adolph af Holsteen, hvilken havde erklæret sig for Knud, og at begge disse vare hver fra sin Side dragne mod Svend i Slesvig. Men en af Svends Hövdinge, Ditmarskeren Etheler, havde bestukket den uerfarne Knuds Hövdinge til at

---

*) At Suno, som blev fanget, da han vilde overtale Roskilde Borgere til at overgive sig til Knud, skulde have været en Sön af Skialm Hvide og en Broder til den Ebbo, der var Byens Befalingsmand (hvilket Suhm mener, Hist. af Danm. 6 D. S. 39) synes lidet rimeligt i sig selv, da denne Slægt holdt med Svend. Saxo kunde desuden ikke have kaldt Ebbos Broder: Sunonem qvendam sola loqvacitate insignem. Naar Suhm lader Svend i dette Aar giöre et Tog til Arcona, Hist. af Danm. 6 D. S. 40, er dette bygget paa nogle Udtryk i Eriks og Petri Olai Kröniker (Langebeks Scriptores vol. 1 p. 162 og 176), men disse have uden Tvivl meent Korstoget mod Venderne, hvilket de blot hensatte til et urigtigt Aar.

faae deres Herre til at vende om, hvorpaa ogsaa Hertug Adolph var bleven nödt til at drage sig tilbage. Da Hertugen havde naaet Eideren, vare kun 400 blevne hos ham, med hvilke han slog det danske Rytteri, som havde sat over Floden, og dræbte Etheler. Af disse Begivenheder fortæller Saxo blot Ethelers Andeel i Krigen og den uheldige Fegting ved Eideren, hvor Svend var uforsigtig nok til at lade sine Folk sætte over blot paa to Fartöier. Den Deel som var kommet over paa den anden Side blev derfor overmandet, og fanget af Holstenerne. Saxo stemmer i det, han beretter, meget vel overeens med Helmold.

Efter det ved Eideren lidte Tab trak Svend sig tilbage. Men som han havde löskiöbt Fangerne, vilde han igien have angrebet Jylland, da han hörte i Fyen, at hans vigtigste Raadgiver, Ebbo, Absalons Farbroder, var död, hvilket bragte ham til at vende om, og i nogen Tid at holde sig rolig af Sorg over at have mistet sin Ven. At Saxo ikke her, for at give Skialm Hvides Slægt nogen Hylding, har overdrevet den Indflydelse, Ebbos Död havde paa Svend, sees af Knyttlingasaga, hvilken ogsaa anfører Ebbos Död som Aarsag til at Svend fra Odense vendte tilbage til Skaane. Sagaen tilföier, at Riber Ulf, Ditlev Edllersen, og Yngve Qveysa siden fik meest Indflydelse hos Svend, og gjorde ham forhadet. De tvende förstnævnte omtales i det fölgende af Saxo. De lede deres Straf efter Slaget paa Grathehede. Næste Foraar gik Svend, som Knyttlingasaga fortæller, over til Jylland og seirede ved Viborg. Saxo beskriver Slagets Gang omstændeligt. Eriks Krönike, de esromske Annaler og en kort Krönike hos Langebek (III, 628) sætte det til 1151. Derpaa fulgte

Knuds Reise til Rusland, Polen og Tydskland for at søge om Hielp, hans Indfald i Jylland med saxiske Tropper, og det andet Slag i Egnen af Viborg, hvis Tab bragte Knud til atter at flygte til Saxen. Alle disse Begivenheder, hvilke Saxo fortæller udförligen, beröres ogsaa i Knytlingasaga, hvilken heller ikke forbigaaer det udmærkede Træk af Tapperhed hos Valdemar, der ved et Vadsted gjorde ene Modstand mod fire saxiske Ryttere; hvilket altsaa viser at denne Valdemars tappre Daad var bleven almindeligen bekiendt. Ogsaa Helmold bevidner, at Saxerne der lede et fuldkomment Nederlag *). De Esromske Annaler og Eriks Krönike henføre Knuds Reise og det andet Slag ved Viborg til 1152. Virkeligen kunne disse Tildragelser synes at være for mange, til at kunne henføres til det samme Aar, og dog nödes man dertil ifölge de Breve, hvilke begge Konger tilskreve Keiser Konrad, der döde i Begyndelsen af 1152.

Det var, som Helmold bemærker, kun en föie Tid efter Flugten fra Viborg, at Knud atter faldt ind i Landet, blev vel modtaget af Friserne, atter slaget, og maatte igien söge Tilflugt til Saxerne. Dette Tog beskrives af Saxo, og omtales af Knytlingasaga, som dog i sin Korthed bemærker den samme Omstændighed, som Saxo anförer, at nemlig de Slagnes Kroppe bandede Veien over en Aa for Rytteriet.

Den landflygtige Knud, der allerede een Gang havde tilskrevet Keiser Conrad om at hielpe sig, tyede til den unge Keiser Frederik den Förste, som gierne paatog sig at mægle mellem de stridende Fyrster, og kunde des snarere indbyde

---

*) S. 164.

Kong Svend til sig, da de forhen havde nøie kiendt hinanden ved Keiser Conrads Hof. Svend fulgte villig Indbydelsen, men fandt sig skuffet i sine Forventninger, og blev tvunget til at hylde Keiseren, og overlade Knud Siælland, dog kun som et Lehn. Man har beskyldt Saxo for Partiskhed i Fremstillingen af Svends Forhold til Keiseren. Imidlertid fordölger Saxo ingenlunde, at Svend gjorde sig til Keiserens Vasal; men han paa-
 staaer, at Svend blev lokket til Reisen, og at Keiseren brød det Löfte, han havde givet ham, hvilket er det selvsamme, Knytlingasaga bevidner (S. 356), og som desuden Begivenhedernes Sammenhæng godtgör. Det er aldeles ikke rimeligt, at den listige Keiser, som kunde indbyde Svend under Venskabs Skin, skulde, som han selv siden skrev *), have befalet den uafhængige danske Konge, just som denne aldeles havde beseiret sin Modstander, at komme til sig. Det er heller ikke rimeligt, at Svend, hvis Sager den Gang stode saa godt, skulde have reist til Keiseren, for at hylde ham, efterdi han strax, da han kom hiem, tilbagekaldte denne Hylding. Men har Keiseren ved favre Löfter bragt Svend til at besøge sig og siden tvunget ham til at indgaae hvad han nödigen vilde, kan denne Adfærd med Föie kaldes trædsk. Naar Saxo anförer Svends Forfængelighed og hans Lyst til at lade sig beundre af det tydske Hof som Bevæggrund til Reisen, maa dette ikke forstaaes som den eneste Bevæggrund, men som det der, medens forskellige Grunde talte for og imod, gjorde Udslaget. Dette stemmer, som vi i det fölgende skulle see, godt overeens med Svends Character, som saa

---

*) Stedet er anført af Gram i Noterne til Meursius S. 278.

meget deshellere kunde ønske at vise sig i sin Kongedragt ved Keiserhoffet, som han der forhen havde været kiendt som Ridder *).

Svend gjorde Vanskeligheder ved at opfylde Forliget med Knud, og et nyt maatte bringes i Stand. Baade Saxo og Knytlingsaga bemærke, at Valdemar blev Borgen for dette ligesom for det foregaaende. Derpaa fulgte Toget, Svend gjorde imod den svenske Kong Sverker Aar 1153, hvis Udfald beskrives eens hos Saxo og i Sagaen, men de trende danske Fyrsters gjensidige Forhold fremstilles forskielligen hos disse Forfattere. Sagaen lader Valdemar förend det svenske Tog ægte Sophie, Knuds Halvsyster, og lader ham af den Aarsag negte ligesaavel som Knud at följe Svend paa hans Tog mod Knuds Stivfader. Saxo sætter Forlovelsen mellem Valdemar og Sophia nogen Tid efter at det svenske Tog var forbi, og Svend ved sin Haardhed mod Skaaningerne havde gjort sig forhadt. Naar de Visbyske og Esromske Annaler samt Eriks Krönike sætte Valdemars Ægteskab til 1154, ere de forsaavidt enige med Saxo, at denne Forbindelse fandt Sted efter den svenske Krig, men de blande vist nok Trolovelsen med Ægteskabet, der formedelst Prindsessens Ungdom först senere kunde fuldbyrdes.

Det er ikke sandsynligt, at den mistænksomme Svend, der eengang havde fölt Misligheden af at göre et fælleds Krigstog med Knud, skulde anden Gang have villet tage ham i Ledtog med sig imod dennes egen Svigerfader. Derimod er det naturligt, at Sagaskriveren, som vidste, at de tvende Fyrster ikke havde

---

*) Jvfr. Helmold S. 167 Chronica Alberti Stadensis p. 188, b.

giort det svenske Feldttog med, og at de siden vare blevne uenige med Svend, havde sluttet sig til, at Anledningen til den paafølgende Uenighed var, at Knud og Valdemar havde, som de store Vasaller ofte gjorde, negtet at følge deres Lehnsherre, og nu fortalte han Begivenhedernes Gang ifølge denne Anskuelse. Hertil kommer, at Sagaen sætter det truende Besøg, begge Fyrsterne med deres Hær aflagde i Siælland, hvorved de nødtø Svend til at giøre et nyt Forlig, strax efter Svends Feldttog mod Sverrig, uden at man indseer Grunden til denne de forbundne Fyrsters Opførsel; men Saxo beretter flere mellemliggende Omstændigheder, hvilke oplyse Sammenhængen. Knud og Valdemar havde nemlig, da de ved aftalt Svogerskab vare blevne forbundne, nogen Tid efter den svenske Krig, med Svends Samtykke giort en Reise til den svenske Konge, hvor Knud havde hemmeligen trolovet denne Konges Datter. Efter Tilbagekomsten havde Valdemar uden Bedækning aflagt et Besøg i Ringsted, der laae i Svends Provinds, hvilket viser, at intet aabenbart Brud endnu kunde have fundet Sted imellem dem. Der var Svend ilet til ham, for at giøre ham Bebreidelser for hans og Knuds Forbindelser med Kong Sverker. Da Valdemar med Hidsighed havde besvaret Svends Bebreidelser, havde denne i sin Forbittrelse villet lade ham fængsle, og kun ved den Yndest, hvori Valdemar stod hos Soldaterne, havde Svend ladet sig afholde derfra. Vistnok kan Saxo ikke have erfaret, hvad Fyrsterne der talte med hinanden, uden middelbart af Valdemars egen Mund giennem Absalon eller Andre. Men at noget Lignende maa være forefaldet, kan slutes af, at Valdemar strax efter klagede offentlig

derover paa Thinge, og at han i Forening med Knud tiltruede sig et nyt Forlig med Svend.

Strax efter dette Forlig mellem Fyrsterne nævner ogsaa Sagaen det heldige Slag med Venderne i Siælland, hvis enkelte Omstændigheder Saxo beretter, og som ogsaa Helmold omtaler *). Saxo föier til, at desuagtet Vendernes ödelæggende Streiferier vedbleve, og at Svend derfor sendte Hertug Henrik af Saxen en stor Sum Penge for at angribe dem; men, da Hertugen tog imod Pengene uden at udrette Noget, paadrog Kong Svend sig ved dette Foretagende ikkun Folkets Misfornöielse. Opretelsen af Vethemans Kaperselskab viser, hvor slette de offentlige Anstalter maae have været.

Saxo fortæller nu, hvorledes Svends Mistanke til de andre Fyrster steg, ligesom han mærkede, at Folkets Misfornöielse tog til. Nogle af de Maader, paa hvilke Svend stræbte Valdemar efter Livet, kiende vi blot af Saxos Beretning; men det Fölgende viser kun alt for tydeligen, at slige Anslag laae i Svends Character. At Svend noget efter han var vendt tilbage fra sit Besög hos den Bremiske Erkebiskop, hemmeligen gik med en Hær til Fyen, for at overrumple begge Fyrsterne i Jylland, fortælles ogsaa i Knytlingasaga, men med den Forskiel, at Sagaen lader begge Fyrsterne være i Ribe, og ved Efterretningen om Svends Fremrykken skilles ad, for at gaae, den Ene til Viborg, den Anden til Slesvig, men lader dem derpaa begge forene deres Hære, efter at Svend havde draget sig tilbage. Saxo

---

*) Chron. Slav. lib. 1, cap. 70, S. 164.

derimod lader begge Fyrsterne være i Viborg, og ved Rygtet om Svends Komme blive valgte til Konger paa Thinget. Dette sidste er rimeligst; thi Svend kunde snarere vente at overrumple Fyrsterne i Viborg, hvor Knud var saa langt fra sit Fyrstendömmes Slesvig, end i Ribe, og naar Fyrsterne havde erfaret det nye Beviis paa Svends Trolöshed, maatte de blive foranledigede til at forstærke deres Parti, ved formeligen at lade sig hyldes. Baade Eriks Krönike, de Esromske og Roskildske Annaler lade Fyrsternes Valg til Konger gaae foran Svends Flugt. De tvende förstnævnte Aarbøger sætte denne Flugt til 1154, de Esromske Annaler og nogle andre til 1155. Den nærmeste Anledning til Svends Flugt var, baade efter Sagaen og Saxo, at Skaaningerne forlode ham. Svend flygtede til sin Svingefader, hos hvem han opholdt sig, ifölge Saxo i tre Aar, ifölge Sagaen i tre Maaneder, hvilket sidste er en aabenbar Feiltagelse. Helmold ansætter Svends Ophold i Tydskland til to Aar; men Suhm har viist, at Saxos Tidsbestemmelse er rimeligst *).

Understöttet af en saxisk Hær under Henrik Löves Anförsel trængte Svend i December ind i Jylland, imedens begge de andre Konger vare fraværende, og Knud opholdt sig i Sverrig, for, som Knytlingasaga vil, at holde Bilager med Kong Sverkers Datter, som Saxo vil, for at tröste sin Moder over Kong Sverkers Mord. Begge Öiemed kunne have været forenede, men Suhm har oplyst **), at Sverker neppe kan være bleven

---

*) Historie af Danmark 6 D. S. 186.

***) Historie af Danmark 6 D. S. 224.

myrdet, förend efter Knuds Ankomst. Saxo har altsaa efter Formodning anført den omtrent samtidige Begivenhed som en rimelig Aarsag til Reisen.

Den saxiske Hær fandt Landet, hvor den drog frem, forladt af Indbyggere; ingen gik over til Svends Banner *), og snart manglede Hæren Proviant. Da nu desuden Hertugen hørte, at Valdemar havde samlet en Hær af Jyder, besluttede han igien at trække sig tilbage. Baade Saxo og Sagaen angive Sommersted, som det Punkt, hvorfra Tilbagetoget begyndte, og bemærke, at den Vei, hvorpaa Hæren i fiorten Dage var dragen frem, blev af den tilbagelagt i to, hvilket gientages i Eriks Krönike **). Naar Saxo siger: iter, qvod semenstri spatio venientes confecerant, triduo remensi sunt, er det klart, at han har taget semenstris i den siældnere Bemærkelse af halvmaanedlig, thi det vilde have været urimeligt, at den saxiske Hær, som ingen anden Modstand havde end Veir og Veie, skulde i et fladt Land have anvendt et halvt Aar paa en Vei, der kunde vandles i to Dage ***). Men paa den anden Side kan man heller ikke antage, at hele Toget kun skulde have varet i 14 Dage, thi i den Tid kunde ei alt det være skeet, som Saxo beretter, fra den Tid Knud reiste tilbage til Sverrig, indtil Valdemar fik den jyske Hær samlet. Men de fiorten Dages Reise maa venteligen regnes fra Slesvig, hvor Hæren uden Tvivl har opholdt

---

*) Helmold S. 196.

***) Langebek Script. 1, 162.

****) Suhm har allerede bemærket dette i sin Historie af Danm., 7 D. S. 228.

sig i December, indtil Sommersted, hvorfra efter nogen Tids Ophold henimod Fasten Tilbagetoget begyndte.

Det varede kun kort, förend Svend ved de vendiske Fyrsters Hielp gjorde det sidste Forsög paa at gienerholde Riget. Om dette haves Efterretninger i Sagaen, hos Helmold og Saxo. Sagaens Forfatter har været mindst nöiagtig underrettet; thi han lader Fynboerne flygte for Svend, som ved Penge havde formaaet Venderne til at ledsage sig til Landet, og Svend derved blive nödsaget til at forlige sig med de tvende Konger, hvilke först havde anvjist ham Falster til Opholdssted, og siden, efter Valdemars Forslag, deelt Riget med ham, saa at Svend erholdt Skaane, Halland, Bleking og Bornholm. Men dersom Svend havde havt saa faa Tilhængere i Fyen, som Sagaen vil, er det lidet rimeligt, at hans Modstandere havde viist sig saa föielige imod ham. Det var heller ikke til Falster, men til Lolland, at Svend begav sig fra Fyen af.

Maaden, hvorpaa Saxo (S. 272) fortæller Svends Tog til Fyen, er i Begyndelsen noget utydelig, da han taler om den Hielp, Svend erholdt hos Slaverne, strax efter at have meldt om de store Ödelæggelser, hvilke Slaverne havde anrettet i Fyen. Men det var neppe de samme, hvilke havde plyndret i Fyen, som fulgte Svend derhen. De hedenske Slaver havde hærget i Fyen. Det var christelige Slaver, enten, som Saxo fortæller, saadanne, der vare afhængige af Henrik Löve, eller, som Helmold beretter, den vendiske Fyrste Niclots Undersaattere, hvilke hialp Svend. De hedenske Slaver vare upaatvivleligen saa forhadte i Danmark, at ingen dansk Fyrste kunde have villet betiene sig af deres Hielp til igien at indsættes i sit Rige. Men rimeligt bliver det,

hvad Saxo tilføier, at en Deel Fyenboer sloge sig til Svends Parti, og at dette Tilløb bestemte de andre Fyrster til Forliget, hvad enten nu Valdemar raadede dertil, for at ikke denne Deel af Danmark skulde blive ödelagt, som Saxo anförer, eller det var af Forsigtighed; gierne kunne begge Bevæggrunde have virket. Helmold beretter, at Svend ikke blot i Fyen, men paa alle Smaaöerne havde fundet mange Tilhængere, og at han godt der havde forskandset sig. Desrimeligere var det, at Fyrsterne bleve tilböielige til dette Forlig, hvortil, ifölge Helmold, Hövdingerne af begge Partier havde raadet.

Rigets Deling i Lolland beskrive ikke blot de nævnte Forfattere, men dette lollandske Forlig omtales af Svend Aagesen (Langeb. 1, 60), Eriks Krönike (Langeb. 1, 162), og de Roskildske Annaler (ib. 586). Disse tilligemed de korte Aarbøger hos Langebek (1, 18) og Petri Olai Krönike (Langeb. 1, 120) melde tillige umiddelbar derpaa om Svends menederske Forræderi imod Knud og Valdemar, og udtrykke deres Afsky derover.

Beskrivelse over den natlige Udaad finde vi hos Helmold, men især i Sagaen og hos Saxo, hvis udförligere Beretninger bestyrke og oplyse hinanden. Vi ville her fremstille Begivenheden efter begges samstemmende Fortælling, saaledes at vi tillige under enhver Navn bemærke det Vigtigste af hvad der er ham særeget, eller hvorledes han afviger fra den anden. Begge Forfattere fortælle, at Svend allerede i Ringsted havde havt i Sinde, at lade Medkongerne dræbe ved sine Drabantere, men at han hindredes deri, da Valdemar kom ene. Denne mærkede vel Uraad, men lod sig atter berolige ved Svends

Forsikringer. Alle Kongerne begave sig nu til Roskilde, hvor Knud beværtede dem prægtigt den Dags Aften. Næste Morgen*) var Svend, ifølge Saxos Beretning, taget ud til Thorbern, en Fortrolig i Nabolauget, hos hvem hans Datter blev opdraget. De tvende andre Konger, hvilke ventede med Aftengildet, maatte sende Bud efter ham, og man lagde Mærke til, at han og hans Vært angave forskellige Grunde til denne Töven! Sagaen tilföier den Omstændighed, at Svends Folk imidlertid havde anstillet en Lystighed i Nabolauget, hvorved de droge saa mange af Kongernes Folk fra Kongsgaarden, hvilke hellere vilde lege end sidde stille ved Drikkebordet, at ikkun faa bleve tilbage i Hallen. Saxo fortæller videre, at efter Maaltidet, hvor Kong Valdemar havde Hæderspladsen, blev man ved at drikke af mindre Bægere. Svend önskede at spille i Brettet, han forsikkrede, at han var en Mester deri, han havde moret sig dermed i sin Landflygtighed. Et Udtryk, bemærker Saxo, der skulde synes at være spögefuldt sagt; men som var et Udbrud af den bittere Erindring af hvad han havde udstaaet. Da der intet Bret var at faae paa Gaarden, blev der intet af Spillet;

---

*) Helmold skriver i chron. Slav. lib. 1 cap. 84, at Mordet skete ved tredie Dagens Giæstebud; men det er rimeligere at følge Sagaen og Saxo, hvis omstændelige Beretning viser, at Mordet skete ved anden Dags Giæstebud. Det er aldeles vilkaarligt, naar Suhm i Hist. af Danm. 7 D. S. 247 lader det være anden Dags Giæstebud, ved hvilket Sangeren lod sig höre, for dog at have noget at fortælle om den Dag, og derpaa först den fölgende Dag lader Mordet gaae for sig.

men iblandt anden Moro lod en tydsk Sanger höre en Sang om Kong Svends Landflygtighed, der indeholdt adskilligt, som syntes fornærmeligt for Kongen. De andre Giester satte ham skarpt i Rette derfor; men Svend lod som det ikke gik ham nær, og böd Sangeren frit at skildre sin Gienvordighed, i det han föiede til, at han gjerne erindrede sig overstandne Ulykker. Ikke kan denne Sanger have hört til de tvende andre Kongers Fölge; thi disse vilde netop vise denne Giest al Höflighed. En omvankende Sanger kunde neppe have havt den Dumdristighed, ved Kongemödet at lade en saadan Sang höre. Derimod veed man, at Svend var paa de tydske Fyrsters Viis omringet af lystige Personer og en af disse kunde gjerne have faldet paa, i en Vise at giöre Svends Reiser til Gienstand for en Spas, hvilken maatte forekomme de andre, naar de ei vare vant til Sligt, at være höist anstödeligt. Enten kan denne Spasmager være af sig selv kommen frem med dette Skiæmt til Utide, eller han er af Ditlev eller en anden af Svends onde Raadgivere bleven bragt dertil, for at gyde Olie i Ilden.

Som Mörket faldt paa og Lysene bragtes ind, kom Ditlev tilbage (Knytlingasaga omtaler oftere denne Ditlev Edlarsen som en af Svends værste Raadgivere). Han stirrede med stive Blik paa Giæsterne, i det han nemlig overveiede, hvorledes Mordet kunde udföres. Knud, der seer ham staae i dybe Tanker, beder ham sidde hos sig; Ditlev undskylder sig, gaaer ud, men kommer strax igien, og giör et Tegn til Svend, hvilket denne ikke seer, förend Kong Knud giör ham opmærksom derpaa. Ditlev hvidsker nu Svend noget i Öret, hvorpaa dennes Folk stikke Hovederne sammen, og Svend selv begiver sig ud af en

Sidedör med en Kiertesvend foran sig. Af disse Smaaomstændigheder, der male os den hele Begivenhed, fortæller Knytlingasaga ikkun saa meget: at da ikkun faa af Kongernes Folk vare paa Gaarden, kom Ditlev Edlarsen med nogle andre og vinkede ad Kong Svend, som stod og taledede et Öieblik sagte med dem, gik derpaa bort, og skiulte sig i et andet Huus, hvorpaa hans Folk vendte tilbage til Gaarden, hvor imidlertid Valdemar spillede Skaktavl og Knud sad i Höisædet hos ham. Disse Omstændigheder stride ikke mod det nys af Saxo anförte. Et Par Qvarteer kunde være forløbne fra Svend gik bort indtil hans Folk kom tilbage. I den Tid kan Valdemar gjerne have sat sig til at spille Skak, eller maaskee kan have moret sig dermed, imedens hin Sanger qvad sin Vise. Det er ingen Modsigelse, at Saxo lader Svend forgiæves forlange et Spillebret, og Sagaen lader til samme Tid Valdemar spille Skaktavl; thi Brettet, Svend forlangte, var til Tærningsspil, hvortil Skakbrettet ikke var tienligt.

Begge Forfattere berette det rörende Træk, at Knud havde, nogle Öieblikke för han blev anfaldet, ahnelsesfuld omfavnet Valdemar. Saxo siger, dette skete, da han saae Svends Folk at stikke Hovederne sammen. Efter Sagaen skal det have været, da Ditlev sidste Gang lod sig see i Dören med Bevæbnede. Da Valdemar spurgte Knud om Aarsagen til hans Kiærtegn, svarede denne ifølge Sagaen: Du vil snart faae det at see. Efter Saxos Beretning taug han ved Spörgsmaalet. Denne Forskiellighed i Knuds Svar er en Følge af det forskiellige Öieblik, i hvilket Spörgsmaalet sættes hos Saxo og i Sagaen. Nogle Qvarteer för Mordet skete kan Knud ikke have sagt hine Ord

til Valdemar; thi ellers vare ikke begge Konger blevne siddende rolige. Knud kunde da kun have havt en mørk Ahnelse, hvormed han ei vilde forurolige sin Ven. Men saae han Morderen i Dören, kunde det være rimeligt, han sagde hine Ord, i det han hengav sig i sin Skiebne.

Begge Forfattere fortælle om Valdemars Aandsnærværelse, at han, i det han saae Morderne trænge frem, havde omkring sin Arm svöbt Kappen, det eneste Værn han havde, var styrtet frem imod dem, havde kastet sig over Ditlev og revet ham om med sig paa Gulvet, hvorved han selv fik et stort Saar i Laaret. Sagaen tilföier, at da begge faldt ud af Dören, havde Toke Hemmingsen hugget Valdemar i Laaret og i Tommelfingeren, men uden at Saaret havde været farligt. Valdemars Folk havde derpaa kastet sig over ham og vare blevne nedsablede; men Kongen selv var imedens undkommen. Saxo melder ikke om denne ædle Opoftrelse af Valdemars Mænd, men blot at Valdemar hurtig var sprunget op og havde trængt sig giennem Hoben. I Mörket havde En grebet ham i Beltet, men han havde slidt sig lös. Helmold melder, at Valdemar undslap med eet Saar, og föier den forklarende Omstændighed til, at Valdemar, i det han sprang op, havde slukt Lysene, hvilke venteligen vare satte Kongerne nærmest. Naar Svend Aagesen *) antyder, at Drabanterne havde slukt Lysene, kan dette gielde dem, der stode i Enden af Salen, hvor de traadte ind, for at man ei skulde see, hvo der anfaldt. Valdemar kan derfor gjerne have slukt Lysene foran sig. Hermed passer det og, hvad Saxo beretter,

---

*) Langebek Script. vol. 1 S. 62.

at Svends Folk strax efter det første Anfald aabnede Skaaderne, nemlig for at formindske Mörket i Stuen.

Om Knud fortælle baade Saxo og Sagaen, at han blev nedhugget af Ditlev, saasnart denne igien var kommet paa Benene. Sagaen föier til, at en vis Hielmved ogsaa havde stukket til ham, Saxo, at en dristig Mand ved Navn Dobin blev fældet, i det han vilde hævne Knuds Död paa Banemanden.

I Henseende til Absalon ere de tvende anförte Forfatteres Beretninger lidt mere forskiellige. Saxo fortæller blot, at Absalon havde, ubekymret for sig selv, holdt den döende Knud i sine Arme i den Tanke, det var Valdemar, indtil han havde mærket sin Feiltagelse. Man begriber ikke, hvorledes den kiække Absalon kunde have staaet örkeslös ved Angrebet, eller taget feil af dets Udfald. Men af Sagaen erfarer man, at han ikke var i Giestesalen *), da Mordet gik for sig; men at han, efter at have mærket, hvad var paa Færde, imedens at Nogle af Kongernes Folk blot tænkte paa deres egen Sikkerhed, var, for ikke at skilles fra sin Konge, gaaet ind i Salen, just söm Ditlev og hans Folk havde forladt den. Der havde Absalon ikke fundet Valdemar, men Knud henstrakt paa Gulvet. Han havde derpaa taget Kappen fra sine Skuldre, og lagt under Knuds, i det han spurgte ham, om han levede, og sagde, at han endnu kunde undslippe; men Knud havde ikke mægtet at svare og var död paa Absalons Knæ.

Denne Sagaens Beretning fremstiller Absalons Adfærd fra

---

*) I Sagaen S. 368 staaer Herberget, hvorved rimeligviis forstaaes Stuelængden eller den Deel af Bygningen, hvori Giestesalen var.

en endnu ædlere Side end Saxos, uden dog at modsige denne, der i denne Deel af Fortællingen er kortere, maaskee just fordi Absalon selv ikke havde fortalt ham mere. Den Omstændighed, at Absalon ikke var i Giestesalen, da det mordiske Angreb gik for sig, men i et Sidehuus, hvorfra der maa have været Indgang til Giestesalen, gör det forklarligt, at Absalon kunde tage feil af Valdemar og Knud, hvilket vilde have været saare forunderligt, hvis han havde staaet i det samme Værelse, hvor Valdemar var med Raskhed sprunget frem paa sin Fiende, i det Knud ikkun havde holdt Haanden for sig, uden at prøve paa at gjøre Modstand. I det Absalon talte til den paa Gulvet henstrakte Konge, og lagde Kappen under hans Hoved, kan han have troet, som Saxo siger, at det var Valdemar, og først, ved nøiere at beføle den Döende, af hans Dragt mærket sin Vildfarelse. Herved bliver ogsaa det Følgende forstaaeligt, hvad baade Sagaen og Saxo fortælle om Constantin, ifølge Sagaen en fornem Mand i Kongernes Følge, efter Saxo og Annalerne en Nærbeslægtet af Knud, som bad Absalon at hielpe sig paa den Maade, at hver af dem paa een Gang gik ud giennem forskjellige Dörre. En saadan Aftale mellem disse to kunde snarest finde Sted, naar man tænker sig, at Morderne strax efter at have gjort Salen ryddelig, vare ilte ud, for at besætte Udgangene af Huset, at ingen, som muligen havde forstuet sig, skulde undslippe. Constantins Forsigtighed hialp ham ei, han blev dræbt i Udgangen. Absalon gik rask igiennem forbi de Bevæbnede, uden at svare paa deres Spørgsmaal, hvorved disse formodentligen bragtes til at antage, at han hørte til deres Parti. Da han kom paa Broen, venteligen den, der gik over den Grav, som omgav den indre

Kongsgaard, mödte ham Radulf, en af Svends Krigere, der yttrede for ham sin Afsky over Forræderiet. En anden af disse, ved Navn Petrus Thema, foer ham forbi og truede ham paa Skrömt *). Endnu större Fare svævede han i, da han var kommen til den söndre Port, venteligen af den ydre Kongsgaard, hvor der var en Gang omkring Trefoldigheds-Kirken. Her blev han angreben af en Deel Drabantere, som lode Sværdene blinke over hans Hoved, men da kom en anden til med sin Skare, som ikke tillod, at Absalon blev antastet. Af alt dette, som læses i Saxo, omtaler Sagaen kun den sidste og største Fare, hvori Absalon svævede, og siger at den, der frelste ham, var hans Frende Asley; men det synes tillige, at Sagaen antyder dette skete ved den förste Dör, Absalon gik ud af, hvilket saaledes blev den eneste ubetydelige Afgivelse mellem begge Fortællinger.

Vi ville ikke fortsætte denne Sammenligning mellem Saxo og Sagaen i Henseende til Valdemars Flugt eller den paafölgende Krig, som endte ved Slaget paa Grathehede. Forholdet mellem begge Fortællere vedbliver at være det samme. Saxo er meget udförligere; dog har Sagaen, som beretter det samme i Korthed, en og anden lille Omstændighed eller et Navn, hvilket Saxo har forbigaaet. Naar Saxo angiver Tallet paa de ven-

---

*) Suhm 6 D. S. 251 har misforstaaet Saxos Ord, naar han lader denne Peder undsige Absalon. Det er vist nok den samme Peder, som efter Knytlingasaga hialp Valdemar meest i denne Fare. Thema, som er intet nordisk Navn, er uden Tvivl en Skrivfeil for Thenia, som han i Knytlingasaga kaldes.

diske Skibe, hvilke forgik den stormfulde Nat, da Valdemar seilede fra Siælland til Jylland, til 1500, og Sagaen til 600, bringes man til at formode enten en Skrivfeil eller en Trykfeil i Saxos Tal. Naar denne omtaler de mange Ravne, som flöi imellem Valdemars Skarer paa Grathehede, sees deraf Grunden til Sagnet, hvilket Sagaen anförer om en Dröm, Valdemar skulde have havt för Slagets Begyndelse, hvori hans Fader skulde have lovet ham Seir og befalt ham at agte paa, hvor Ravenen flöi, og lade sin Hær giöre Angreb, hvor den tog Sæde. Saxo siger overeensstemmende med Svend Aagesen, at en Bondemand dræbte Kong Svend med en Öxe. Sagaen fortæller, at det var en Hövding ved Navn Gvenmar Ketilson.

Ligesom nu denne hele Sammenligning har godtgiort Saxos Nöiagtighed i at berette Begivenhederne, har den ogsaa allerede for en Deel beviist hans Upartiskhed. Vi have seet, at han ikke fortæller mere godt om sine Helte Valdemar og Absalon, end hvad der bestyrkes ved Andres Vidnesbyrd. Den samme Upartiskhed viser Saxo i at skildre Kong Svend. Han anförer saaledes flere Exempler paa hans naturlige Godhed og Ædelmodighed imod Fiender, endog til sin egen Skade, f. Ex. 257, 261. Derimod have nogle nyere Historieskrivere, selv endog Suhm, meent, at Saxo havde viist megen Partiskhed i sin Daddel over denne Konge. Men naar man rigtigheden forstaaer, hvad det er, Saxo dadler, vil man uden Tvivl finde, at hans Daddel bærer Præg af at være grundet i Svends egen Adfærd, og at være bleven foranlediget ved Samtidens Omdömme. Saxos almindelige Beskyldning imod Svend er: at han blev hovmodig i Medgang. Dette beviser han först af den Storagtighed, hvormed

Svend lod haant om de gamle danske Skikke. "Han klædte, siger han, baade sig selv og sine Drabanter paa Saxisk, og forlod den gamle Skik ved Gilder, i det han indførte fremmede Finheder og alskens Moro under Maaltidet. Samme Stræben viste han ved at forandre Hofsinder, i det han gav de velbyrdige Svende Afskeed, og antog Göglere i deres Sted, omringede sig ikke med Rigets bedste Mænd, men med en Skare af slette og qvindagtige Mennesker, ved hvis Berigelse han kunde vise sin Storhed." Den første Deel af denne Beskyldning gaaer neppe ud paa, at Svend var lækkersulten og derfor ringeagtede den danske Kost; thi alle de Udtryk, Saxo bruger herom*), tyde ikke hen paa Maden, men deels paa Opdækningen, deels paa Moroen ved Bordet, og Saxo forklarer det ved at sige, at det var den samme Smag, der yttrede sig i at give de gamle Tienere Afskeed og sætte Göglere i deres Sted. Uden Tvivl mener Saxo, at Kong Svend ikke efterfulgte de ældre danske Kongers Sædvane i at more sig ved Drikkebordet, ved tilligemed Hofsinderne at løse Gaader, høre Æventyr og synge danske Sange; men at han hellere gav de lystige Personer Adgang, som i den hele Periode gierne indfandt sig ved de tyske Hoffer som Spillemænd, Dandsere og Göglere, og vare af de Store paa eengang foragtede og yndede, til hvil-

---

*) S. 263: "Qvinctiam, epulandi rusticitate depulsa, externas mensis comitates adscivit, comessionumque ritus cultiore ministerio gerendos instituit. Nec solum cultum novavit, sed etiam edendi bibendique facétias tradidit. Idem studii in novanda clientela, adsciscendisque satellitibus gessit."

ken Klasse ogsaa Hofnarrene henhörte. Svend har venteligen ladet sig opvarte ved Folk af denne Kreds, istedetfor af de adstadige Skutilsvende, hvilke pleiede at være af god Herkomst. Dette bestyrkes ved den Bebreidelse, Skialden Einar Skulesen gjorde Kongen**) for, at han ikke belönnede ham, men derimod gjorde mere af Fidlere, Pibere og Riber Ulf. At Skialden her nævner Riber Ulf, en af Kongens tre forhadte Raadgivere, ved Siden af Fidlere og Pibere, er venteligen, fordi Spillemandene deelte med Raadgiverne Folkets Had, ligesaavel som Kongens Yndest. Naar Suhm i Anledning af dette Sted hos Saxo bemærker, at Svend venteligen har mere været Folkets end Adelens Ven, og derfor har paadraget sig denne skarpe Daddel af Saxo, som skrev efter den adelige Erkebiskops Indflydelse*), da er dette en aldeles lös Gisning. I det Saxo paa det anförte Sted dadler Svends slette Omgivelser, kan han derved ikke nærmest have tænkt paa de trede forhen nævnte Mænd, omendskiöndt disse, hvis Herkomst vi ikke kiende, muligens kunne have været af ringe Æt; thi hine Raadgivere vare Krigere, men Saxo kalder dem, han taler om, turpium et effoeminatorum familiam, et Udtryk, som ikke passede paa Svends Krigere, hvilke vist maae have været haardføre og stridbare, men derimod netop er det Udtryk, hvoraf de latinske Skribenter betiene sig, for at betegne Mimer og Histrioner.

Den anden Beskyldning gaaer ud paa, at hos Svend Hovmod var parret med Pengebegierlighed. Han tog bort, hvad

*) Knytlingasaga S. 353.

**) Suhms Hist. af Danm. 6 D. S. 125.

han selv havde givet, skilte Börn ved deres Forældres Gods, og sine Soldater ved det, hvormed han selv havde beriget dem. Han maatte nemlig for at tilfredsstille sine Drabanters Havesyge, forøge Folkets Byrder og paadrog sig desaarsag dets Had.

Denne Beskyldning kan oplyses ved Sunos Exempel *), som forlod Svend, fordi denne havde taget hans Faders Gaard fra ham. Maaskee har efter Suhms Formodning Svend ikke villet have, at Lehnene skulde være arvelige, og derfor taget det Gods fra Börnene, som han havde skienket til Faderen. Men det var desuden overeensstemmende med Svends Character, at tage tilbage, hvad han havde givet, for atter at skienke det bort; thi Lidenskabelighed, Fremfusenhed og deraf følgende Ustadighed udgiorde Hovedtrækkene deri, og hindrede ofte den gavnlige Indflydelse af den store Virksomhed og de Talenter, som Svend maa have besiddet, for at udrette det, han giorde. Saaledes angreb han ogsaa Venderne **) med største Heflighed, og trak sig kort efter pludseligen igien tilbage, uagtet han ei manglede Mod. Samme Fremfusenhed og Ustadighed viste han i Krigen mod Sverrig ***) og ved Opröret i Skaane ****). En saadan Mand, som desuden ikke agtede Tro og Love, kunde vel falde paa, at tage sine Gaver igien tilbage. Hvad Saxo tilföier, at Svend maatte trykke Folket for at tilfredsstille sine Drabanters Begierlighed, var en naturlig Fölge af hans Stilling, og

---

*) Saxo S. 270.

**) Saxo S. 258.

***) Saxo S. 265.

****) S. 266.

forklarer, hvorledes han saalænge kunde beholde et Parti. Han synes nemlig især at have havt en Skare af ham hengivne övede Krigere, der flokkede sig om ham, naar han kaldte dem, og ved hvis Hielp han ofte seirede baade over Mængdens Had og den talrigere Fiende. Men disse Soldater, der saa ofte vendte tilbage til hans Banner, ere rimeligen ikke blevne lokkede af andet end de Fordele, han kunde forskaffe dem.

Den tredie Beskyldning staaer i Forbindelse baade med Svends Hang til at efterligne fremmede Skikke og med hans Storagtighed, og gaaer ud paa, at han som Dommer istedet for at paalægge Eed eller at undersøge Sager, henviste Folk til Tvekamp, og at han paa Thinge ikke lod Parterne komme lige hen til det sædvanlige Dommersæde, men udstedte fra en Talestol sine Befalinger. Det vilde være aldeles stridende baade mod den hele Tidsalders Tænkemaade og mod Svends Hang til det Fremmede, at antage med Suhm (7 D. S. 126), at Svend skulde have villet atter indføre den gamle nordiske Holmgang. Det var snarere den Art af Tvekamp, som i denne hele Periode var brugelig ved de tyske Hoffer, hvortil Svend henviste, hvilken vel i Grunden var det samme som Holmgang, men havde en anden Form. Svend har altsaa ifølge Saxos Yttringer ikke brudt sig om Retssædvaner, heller ikke bekymret sig om efter de gamle Kongers Skik selv paa Dommersædet at dröfte Sagerne, men har strax henviist Parterne at bruge Kaarden. Hermed kunde ogsaa det staae i Forbindelse, at Svend forhöiede Dommersædet til en Talestol, nemlig at ikke Parterne kunde komme ham nær, da han ikke skiöttede om at holde Samtaler med dem. Svend forsmaaede altsaa det Middel til at giöre sig yndet af

Folket ved at give faderlige Raad, hvorved de ældre Konger, navnlig Svend Estrithsen og Erik Eiegod havde vundet saa Manges Hierter. Ifølge denne Forklaring bliver det begribeligt, hvorledes Saxo kan uden at modsige sig selv baade misbillige Tvekampens Afskaffelse i Harald Heins Tid og dens Indførelse under Svend Grathe. Det kan ikke være nogen Indvending imod Saxos Beretning, at man ikke finder Spor af denne Fremfærd i Lovgivningen; thi Svend vilde just ikke være Lovgiver, men slippe saa hurtigt fra Thingstedet som muligt, ved at hen-vise de Tvistende til selv ved deres Vaaben at giøre Ende paa Sagen.

Valdemar, den Førstes og Knud den Siettes Regieringer om-fatte blot slige Begivenheder, hvilke Historieskriveren selv havde oplevet, og hvori Biskop Absalon, den Mand, der havde op-muntret ham til at skrive om de Danskes Bedrifter, selv havde spilt en saa vigtig og saa hæderlig Rolle. Man kan ikke tvivle paa, at jo Saxo har, som han selv yttre i sin Fortale, modta-get mange af sine Efterretninger af Absalons egen Mund, men ligesom denne Omstændighed paa den ene Side maatte bidrage til at give Saxos Ord Vægt, har den paa den anden Side vakt Mistanke om Partiskhed, og denne Mistanke er gaaet saavidt hos Enkelte, at de have tillagt Saxo næsten alle de Bevæggrun-de til Sandhedens Fordreielse, som muligen kunne tænkes. Vi ville derfor her undersøge, baade med hvilken Nöiagtighed Saxo

har samlet sin Tids Begivenheder, og med hvilken Upartiskhed han har fortalt dem.

Undersøgelsen om Saxos Nöiagtighed vil især blive knyttet til Bestemmelsen af den Tidsorden; hvori han har fortalt Begivenhederne, hvilket endnu efter en Christianis og en Suhms Forskninger trænger til nöiere at blive udviklet.

Krigstogene mod Venderne begyndte faa Maaneder efter at Valdemar var bleven Konge, gientoges i de fleste Aar af hans Regiering, og vare endnu ikke endte ved hans Död. Til disse kunne derfor Undersøgelserne om Saxos Chronologie under denne Konges Regiering bedst blive knyttede. Om den vendiske Krigs enkelte Begivenheder findes næsten intet i Annalerne. Det er kun med Helmolds Krönike, samt Knytlingasaga, at Saxos langt udförligere Beretninger kunne sammenlignes.

Af Saxo erfarer man, hvor vanskelige disse Sötoge vare. Trediedelen af Landet var ödelagt af de vendiske Sörövere. Disse herskede paa Havet; og saa stor var Frygten for deres Magt, at da den danske Flaade förste Gang, efter at Valdemar var bleven Konge, forsamledes ved Masned Öe 1158, yttrede Mængdens Ledere Betænkeligheder ved at begynde Toget, fordi Fienden var allerede bleven underrettet derom, og den nye Konge fandt det raadeligst at opsætte det. 1159 skete det förste Angreb paa de rygiske Kyster med en Flaade, som, pludselig sammenkaldt, ikkun bestod af Skaaningernes, Siälländernes og Naboöernes Skibe. Forfatteren af Knytlingasaga har uden Tvivl blandet den förste Udrustning 1158 med det virkelige Tog 1159, da han lader Kongen, Aaret efter Slaget paa Grathede, udbyde Leding over sit hele Rige. Heller ikke

kiender denne Forfatter de enkelte Omstændigheder ved Udrustningen, hvilke Saxo beretter, hvorledes nemlig fiorten Dage gik hen ved den skaanske Kyst med at mönstre og öve Folkene, og Kongen siden, da Flaaden var under Seil, lod dreie af til Möen, fordi han ikke mod Aften vilde lande paa de fiendtlige Kyster. Men derimod havde ogsaa Sagaens Forfatter hört om Stormen, der opholdt Flaaden flere Dage paa Möen, og om de Bebreidelser, Absalon havde gjort Kongen, fordi denne ikke havde benyttet Veirliget, da det var godt. Ligeledes nævner denne Forfatter det raske Spring, Kongen gjorde under Seiladsen fra sit Skib paa et andet. Det næste Tog i samme Aars Höst, der blev foretaget baade med större Magt og större Kiekhed, forbigaaer Knytlingasaga.

Derimod melder Sagaen adskilligt om hvad der skete 1160. Den omtaler den vendiske Hertug Nucllets Fald, Absalons farefulde Gesandtskab til Hertug Henrik, og Erkebiskop Eskilds Opmuntring til Angreb paa Vendernes Kyster. Nogle overmodige Yttringer, som Saxo lægger Rygeren Dombar i Munden ved Feldttogets Aabning om Foraaret, tillægger Sagaen ham mindre passende ved Feldttogets Slutning om Efteraaret. Dombars Tale anförer Sagaen blot i Udtog, hvis Mening bliver tydeligere af det, Saxo anförer. Thi naar Sagaen lader Dombar begynde med at sige, at Absalon var en ung Mand, som ikke kiendte de gamle Tider, kan man ikke begribe, hvorledes Dombar kunde falde paa at sige dette. Men Saxo fortæller, at da Dombar havde forlangt, at paa begge Sider skulde gives Gidsler, havde Absalon svaret, at de Danske aldrig forhen havde sendt Gidsler til Rygieerne, men vel modtaget af dem baade Skat og Gidsler;

hvorpaa Dombar havde bemærket, at den vise Mand vel maatte agte paa Tidernes Tegn, og ikke blande det Forbigangne med det Nærværende; forðum havde de Danske været mægtigere, nu vare Rygierne det. Ogsaa det fölgende af Dombars Ord i Sagaen: "at de Danske ikke skulde kræve Gidsler af Rygierne eller hæрге deres Land, förend Danmark, hvori nu meget laae öde, var bleven saa vel dyrket, som Rygen var", findes hos Saxo kun lidet forskielligen. Ifölge Saxo havde nemlig Dombar sagt til Absalon, at de Danske da först kunde forlange Skat af Rygierne, naar de Danskes Land var bleven saa blomstrende som Rygiernes, eller Rygiernes saa ödelagt som de Danskes. Af denne Overeensstemmelse fölger, at det Væsentielle i Dombars Tale ikke er opdigtet, da det berettes eens af to saa forskiellige Vidner. De Danskes Seir paa dette Tog omtaler Sagaen (S. 378) i langt stærkere Udtryk end Saxo. I Anledning af dette Feldtog fortæller Saxo (S. 292), at Valdemar, som mærkede, at det vilde falde ham vanskeligt, ved egne Kræfter at betvinge Slaverne, havde, ved Haab om stor Fordeel, bevæget Saxens Hertug Henrik til at slutte Forbund med sig; Helmold fortæller dette saaledes, at Valdemar havde lovet Hertugen 1000 Märk Söly, for at han skulde skaffe Kongen Fred hos Venderne.

Aaret 1161 gik bort uden noget Krigstog mod de vendiske Kyster. 1162 gjorde Valdemar om Foraaret et Tog mod Volgast, som han og bragte til at hylde sig, hvilket Tog Helmold ikke omtaler, men som bekræftes af Knytlingasaga (S. 379). Den övrige Deel af dette Aar tilbragte Valdemar med Reisen til Keiser Frederik den Förste. Det samme Aar udmærkedes efter Saxos udtrykkelige Yttring (S. 365) ved Prinds Knuds Föd-

sel, hvilken altsaa maa hensættes til 1162. Saxo, som vidtløftigen beskriver Kongens Reise, knytter dertil Fortællingen om Kongens Forhandlinger med de Norske og hans derpaa følgende Tog til Norge.

Suhm mener*), at Saxo har ved Aaret 1163 forbigaaet et Tog, Valdemar gjorde mod Rygierne, som havde kastet sig under Hertug Henrik, og hvorved han skulde have paadraget sig Hertugens Fiendskab, hvilket dog ikke brød ud i Krig, fordi de østlige Vender anfaldt Henriks eget Land. Hertugen havde i Förstningen troet, at dette var skeet efter Absalons Tilskyndelse; men da han siden havde erfaret, at hans Mistanke var ugrundet, havde han sluttet Forbund med Valdemar. Alt dette fortælles i Knytlingasaga (S. 579-580), der forener disse Begivenheder med Toget i 1164, paa hvilket Hertug Adolph, som i Sagaen kaldes Adalbrecht, dræbtes. Men det er ikke rimeligt, at Saxo, som ellers er saa omhyggelig i at omtale alle de vendiske Toge, skulde have forbigaaet dette. Det er langt rimeligere, at Knytlingasagas Forfatter, der ikke var saa nøie underrettet om Begivenhedernes Gang, som Saxo, har villet fortælle noget, som hører til et senere Aar, og som Saxo selv længere hen beretter (S. 517), nemlig om hvorledes Gotskalk fik Venderne til at giøre et Indfald i Hertugens Lande, og derved bragte denne til at søge Kongens Venskab.

Toget til Norge fortæller ogsaa Snorre**); men efter den Tidsregning, som Udgiverne af Kongesagaerne have fulgt, hvil-

*) Hist. af Danm. 7 D. S. 146.

***) Magnus Erlingsens Saga Kap. 27. Norske Kongesagaer 3 D. S. 442.

ken Suhm billiger, skulde Krigstoget til Norge være skeet 1165, hvorimod Saxo sætter Toget i den første Halvdeel af det samme Aar, i hvis sidste Halvdeel det Tog blev foretaget mod Venderne af Kong Valdemar i Forening med Hertug Henrik, hvori Hertug Adolph af Holsteen blev dræbt, hvilket Aar var 1164*). Nu er det vel muligt, at Saxo kunde være bleven forledet ved det, at de norske Gesandter ankom til Valdemar 1163, til at ville fortælle i Sammenhæng, hvad dermed nærmest var forbundet, og saaledes til at berette hele Toget paa Norge umiddelbar derpaa, uagtet det ikke havde været dette Tog, men kun Gesandternes Ankomst, som forefaldt for hiint Tog mod Venderne. Men paa den anden Side er det rimeligst, at Valdemar, naar han billigede Gesandternes Andragende, har rustet sig det næste Aar. Hvad Tidsregningen hos Snorre angaaer, da er den rigtignok bestemt for saa vidt, at han fortæller udførligen, hvorledes den ene Begivenhed fulgte paa den anden, Foraar, Efteraar og Vinter, og denne Udførlighed finder Sted i de 10 foregaaende Aar. Men det Aar, da de norske Kongebrødres Uenighed begyndte, er ikke saa bestemt. Snorre hensesætter det til Sigurds og Inges nittende Regjeringsaar; men det kan gjerne have været i deres attende, thi om Aaret for Uenighedens Begyndelse 1154 fortælles næsten intet. Følgen af denne Hypothese bliver, at i den Chronologi, der staaer foran tredie Deel af den Kiöbenhavnske Udgave af Snorres historiske Værk, maae Aarstallene fra 1155 af, dette Aar indbefattet, sættes et Aar tilbage. Begivenhedernes indre Forbindelse bliver den

---

*) Christianis Zeitrechnung der Geschichte Waldemars des 1sten, S. 107.

samme, og neppe er der nogen anden Synchronisme, som derved forandres, uden den med de danske Begivenheder, og vi skulle see, at denne ogsaa i det Følgende derved vil lettes *).

Den nærmeste Fordeel af denne Hypothese er, at vi, foruden at have udjævnet Modsigelsen mellem Saxo og Snorre angaaende Tiden for Valdemars Tog til Norge, ikke behøve med Suhm, som følger Snorres Chronologi**), at antage, at Saxo skulde have forbigaaet alt, hvad der er skeet i Danmark 1163 og i Begyndelsen af 1164, samt den første angaaende Venderne opkomne Uenighed mellem Kongen og Hertugen, hvilket blot grundede sig paa det Sted af Knytlingasaga S. 379-80, som ovenfor er omtalt. En saadan Forbigaaelse vilde ikke let kunne forklares hos den Forfatter, der ellers pleier saa nøiagtigen at fortælle, hvad der hvert Aar skete. Men Suhm maatte antage dette, for efter sin Tidsregning at faae noget, hvormed han kunde udfylde Aaret 1163.

Paa Toget 1164, som Valdemar foretog i Forbund med Hertug Henrik, var det, at Hertugens Datter af hans forskudte Gemalinde blev trolovet med Valdemars eenaarige Søn Knud ***). Ogsaa Knytlingasaga fortæller (S. 581) dette, men forvexler, som let kunde skee, den Datter af Hertug Henrik, hvilken se-

---

*) Denne Feil i Snorres Tidsregning kan antages at strække til 1174, hvor intet fortælles om den Tid, der gik nærmest foran Sverres første Fremtræden.

**) Hist. af Danm., 7 D. S. 146.

***) Saxo S. 310.

nerne virkeligen blev gift med Knud, Prindsesse Gertrud, med den Datter af Hertugen, der først blev ham trolovet.

Det følgende Aar 1165 fortæller Saxo S. 310-313 om tvende Toge, Valdemar foretog om Foraaret og Efteraaret mod Rygierne, hvilke af Henrik vare blevne opeggede til at ruste sig. At det er de samme Toge, om hvilke Knytlingasaga taler (S. 382-383), kan sees deraf, at Knytlingasaga ved det første Tog fortæller, at tvende af Absalons Folk druknede i det de kappedes om at svømme, hvilket er vistnok det samme, som Saxo fortæller (S. 310) om de to Ryttere, der druknede ved at vove sig med deres Vaaben for langt ud i Vandet. Ligeledes melder Sagaen om den Omstændighed, at Absalon og Siællænderne havde fuldført Plyndringen, förend Valdemar kom. Men det viser Saxos Maadehold, at Sagaens Beretninger om de Danskes Seir ere mere overdrevne end Saxos. Efteraarstoget fortæller Sagaen i umiddelbar Forbindelse med Foraarstoget, og slutter ligesom Saxo med, at Rygierne gave Gidsler og tilbøde sig at yde Skat. Eriks Krönike*) og de Esromske Annaler**), hvilke anföre under dette Aar, at Slaverne eller Rygierne bleve overvundne, bestyrke derved den antagne Tidsregning; thi efter Suhm skulde i Aaret 1165 blot Toget til Norge og ikke noget Angreb mod Slaverne være bleven foretaget***). Det var paa det sidste af dette Aars Krigstoge ved Stræle, at Valdemar efter Hövdingernes Raad og med Krigshærens Samtykke gav sin Sön

---

*) Langebek vol. 1 p. 163.

**) *ibid.* p. 241.

***) Suhms Hist. af Danm., 1 D. S. 205.

Knud Kongenavn. Knytlingasaga, som lader dette være skeet Aaret tilforn, mener alligevel den samme Begivenhed, da den ogsaa nævner Öen Stræle som Stedet, hvor dette var skeet. Men da Saxo anfører som Grund dertil de farlige Tider, bliver Aaret 1165, i hvilket Valdemar ansaae Hertug Henrik for Fiende, dertil en rimeligere Tid end 1164, hvori Henrik ansaaes for hans Ven.

Aar 1166 forefaldt meget tidlig paa Aaret et Tog til Pommeren *), om hvilket Knytlingasaga beretter (383-84) ligesom Saxo, at Kongens Sön Christopher var med paa Toget, at Eggen ved Tribuzis blev ödelagt og at Flaaden blev en Tid lang af Stormen opholdt i Svolder Aa. Til et kort derpaa fölgende Tog til Volgast kiender Sagaen intet, det synes ogsaa kun at have varet kort. Det var paa dette Tog, at Valdemar fra flere Sider erholdt Efterretning om Burises Forræderi, hvilket bekræftedes ved den norske Flaades Ankomst til Dyrjaa, hvor Erling Skakke ödelagde Jydernes Skibe, som og siden seilede til Sieland, uden dog der at udrette noget. Dette er öiensynligen det samme Sötog, hvilket Snorre fortæller at være skeet strax efter Valdemars første Tog til Norge i Aaret 1164, eller efter Tidsregningen i Udgaven af Snorre 1165; thi hos begge Forfattere fortælles, at Erling ödelagde den jyske Flaade ved Dyrjaa. Snorre siger, at den nyligen var kommen hiem fra Leding, hvilket stemmer med Saxo, som beretter, at Mandskabet havde netop forladt Skibene.

---

*) Saxo S. 313.

Det Övriga, Saxo fortæller om den norske Flaades Tog, angaaer deels Erlings Samtale med Absalon, hvilket var noget for Nordmændene ubetydeligt, deels Tab, Flaaden havde lidt, hvilket de norske Beretninger vel ikke have omtalt, og derfor Islænderne heller ikke nedskrevet. Men her möder nu den store Vanskelighed med Tidsbestemmelsen. Suhm mener, at dette Tog maa være et andet end det, Snorre har omtalt, og at Saxo har digtet dette Tog, for desbedre at undskylde Valdemars Grumhed imod Prinds Buris *). Denne Beskyldning er den haardeste, der kan giöres imod Historieskriveren; thi deraf vilde fölge, at hvis det norske Tog var enten opdigtet, eller forsætlig henstat til en senere Tid, maatte ogsaa det være opdigtet, at Breve fra Hertug Henrik og fra Norge havde advaret Valdemar om, at dette Tog vilde skee; og da maatte hele Fremstillingen af Valdemars Forhold til Buris være en vitterlig Usandhed. Men denne Usandhed vilde have været et taabeligt Paafund til at forsvare Valdemars Minde; thi da Saxo skrev sin Historie, maatte hans Medborgere letteligen kunne vide, om Erling Skakke var efter Slaget ved Dyrsaa seilet til Siælland, og om dette var skeet för eller efter Burises Fængsling. Da Saxo var samtidig med disse Begivenheder, fortjener han her større Tiltrö end Snorre, der let kunde falde paa at sætte Slaget ved Dyrsaa strax efter de Danskes Tog til Norge, som en rimelig Fölge af dette. Desuden fortæller Snorre hele Kriegen mellem Danmark og Norge meget uordentligen; thi ikke

---

*) Suhms Hist. af Danm., 7 D. S. 223.

Vid. Sel. hist. og phil. Skr. IV. Deel.

blot forbigaaer han Valdemars andet Tog til Norge, men lader Prindsesse Kristine samme Efteraar, som Erling Skakke havde gjort sit Sötog, reise ned til Danmark, uagtet flere Aar laae mellem disse Begivenheder. Hertil kommer endnu den Omstændighed, at Hensættelsen af det norske Tog til 1166 passer til hvad Snorre beretter om dette Aars Begivenheder i Norge; thi han lader Erling den sidste Halvdeel af Aaret, hvilket efter Snorres Tidsregning er 1167, opholde sig med sin Flaade i Byen, uden at fortælle videre derom. Derfra kunde altsaa Erling have foretaget Streiftoget til Danmark, enten for at forekomme den Hielp, hans svækkede Modstander, Sigurd Agnhat, kunde vente af den danske Konge, eller for at understøtte Burises Planer. Det hele Streiftog, der synes at have været beregnet enten paa Overrumpling eller paa hemmelige Forstaaelser iblandt misfornöiede Danske, har neppe været i tre Uger og kan gjerne være bleven bragt til Ende i Juli Maaned.

Endnu havde der været Tid nok for Öboernes og Skaaningernes Flaade til at giöre et Tog til Norge; det nyligen befæstede Sprogöe havde bidraget til at sikkre de danske Kyster. Men Kongen var imidlertid bleven ueens med Hertug Henrik, de havde havt en Sammenkomst ved Floden Krempe*), hvorfra de skiltes som Uvenner, maaskee paa selvsamme Tid, som den norske Flaade nærmede sig de jydske Kyster, og Kongen maatte frygte et Angreb af Saxerne. Kort efter, medens Kongen rustede sig i Skaane, kom ogsaa Rygtet om et saxisk An-

---

*) Saxo p. 315.

fald. Kongen ilede til Siælland, men erfarede, at Rygtet var ugrundet, og snart bleve hans Bekymringer for, at hans Fiender skulde forene sig imod ham, hævede. En dansk Mand ved Navn Gotschalk havde nemlig vakt Vendernes Mistillid til Henrik, og disse gjorde derfor et ødelæggende Indfald i de saxiske Lande. Da Gotschalk rimeligen har fattet sin Plan strax efter Fyrsternes Uenighed, altsaa i Juli Maaned, og efter Saxos Fortælling Rygtet om Vendernes Indfald i de saxiske Lande naaede Danmark, förend Gotschalk kom tilbage, maae Venderne hurtigen være blevne ophidsede til Angreb, hvilket altsaa kan ansettes til Enden af August eller i September. Der var altsaa i dette Aar endnu Tid tilbage til, at Hertugen kunde fornye Forbundet med Kongen, og at begge Fyrster kunde i Forening foretage et Tog til Demin og Volgast. Det er denne Uenighed med Hertug Henrik og det, ved Vendernes Angreb paa ham, mellem ham og Valdemar foranledigede Forlig, hvilket Knytlingasaga fortæller (S. 379-580), nogle Aar for tidligt, nemlig 1164, da første Gang mellem Kongen og Hertugen Giftermaalsplaner bleve aftalte.

Vistnok fulgte ifølge denne Fremstilling Begivenhederne hyppigen paa hinanden i dette Aar; men Saxo, der ellers pleier at fortælle saaledes, at man kan skille det ene Aars Tildragelse fra det andet, har fortalt alle disse Begivenheder, som om de hörte til det samme Aar. Det passer med Hertug Henriks Historie, som opholdt sig i Brunsvig en Deel af Aaret 1166, og just i det sidste Halvaar havde en Krig med de saxiske Fyrster*),

---

*) *Origines Guelficae* vol. 3 pag. 66-67.

der kunde have bragt Fienderne til at ansee den Tid for be-
leilig til Angreb. Hertil kommer, at alle disse Begivenheder
maae sammentrænges til eet Aar, for at kunne finde deres
rette Plads *).

Helmold, der er fuldkommen saa partisk for sin Hertug,
som Saxo for sin Konge, har ikke omtalt dette vendiske An-
greb samt Henriks paafølgende Tilnærmelse til Valdemar, maa-
skee fordi han ikke vilde, at det skulde synes, at hans Hertug
nogensinde havde behövet den danske Hielp. Adskillige Anna-
ler**) henføre Prinds Burises Fængsling og Straf til Aar 1167; men
da de fleste af disse berette under eet, baade at Buris blev
fængslet, og at han blev straffet, er det rimeligt, at Straffen er
paafølgt flere Maaneder efter Fængslingen, hvorfor ogsaa Hams-
fort i hans anden Chronologi***) sætter Burises Fængsling til
1166, og hans Straf til 1167. Det er muligt, at Saxo, som
ikkun paa dette Sted berører Burises Skiebne, ved at melde at
han blev fængslet som Majestætsforbryder, har undgaaet ved
det fölgende Aars Begivenheder at nævne hans Straf — hans

---

*) Christiani (Zeitrechnung der Geschichte Waldemars I.), hvis Tids-
regning i det foregaaende var et Aar foran Suhms, lader Henriks
Uenighed med Valdemar, Frygten for dennes Anfald og Forliget
med ham, optage det hele paafølgende Aar, men nödes derved til
at lade det norske Tog foregaae det samme Aar som Rygens Er-
obring, hvilket aabenbart strider mod Saxos Beretning.

**) Eriks Krönike Langeb. 1 S. 163. Petri Olai Krön. ib. 177. De
Esromske Annaler ib, 241. De Visbyeske ib. 253. De Bartholin-
ske ib. 341.

***) Langebek Script. vol. 1 pag. 277.

Öine bleve nemlig udstukne — fordi han ikke vilde forplante Mindet om denne Valdemars Haardhed.

Den eneste Knude, som efter den antagne Tidsbestemmelse endnu staaer til at løse, er den, at Saxo fortæller, hvorledes Hertug Henrik, ved sit Gesandtskab til Valdemar angaaende Forbundets Fornyelse, tillige lod ham tilbyde for hans unge Søn Prinds Knud, hvis første Trolovede var död, sin anden Datter Giertrud, der havde været forlovet med den saxiske Hertug Frederik. Her möder en dobbelt Vanskelighed. Først den, at Saxo *) kalder Prindsesse Giertrud Hertugens yngre Datter. Men da hendes ældre bortdöde Söster var i Vuggen bleven forlovet med Prinds Knud, medens denne kun var eet Aar, altsaa Aar 1163, kan den yngre Söster neppe være bleven födt för 1161, og dog skulde denne Prindsesse Giertrud allerede have været Enke efter en svabisk Hertug. Den lærde Gram mener derfor **), at denne Prindsesse maatte antages at have været fiorten Aar gammel og altsaa ikke den yngre, men den ældre Syster. Men da man ikke kan antage, at Saxo skulde have begaaet en saadan Feil med Hensyn til den Dronning, under hvis Regiering han selv skrev, og det desuden var underligt, at Prindsessen skulde have været meget ældre end hendes Brudgom, synes det rimeligere, at Giertrud er bleven kaldt Enke, fordi hendes Giftermaal med den svabiske Hertug Frederik var bleven afsluttet, imedens hun endnu laae i Vuggen,

---

*) Saxo S. 308.

***) I Noterne til Meursii hist. Dan. p. 309.

og denne hendes Brudgom siden var död, uagtet hun endnu ikke var mere end et Barn *).

Den anden Vanskelighed er den, at Prindsesse Giertruds første Mand döde under Keiser Frederiks italienske Feldttog 1167, og at hun altsaa ikke allerede 1166 kan være bleven tilbudet en anden. Her bliver intet andet tilbage, end at indrømme, at Saxo har til Fortællingen om Hertugens fornyede Forbund med Valdemar knyttet noget, som först et eller to Aar senere kunde have fundet Sted. Man kan altsaa tænke sig Sagen saaledes, at efter den svabiske Fyrstes Död havde Hertug Henrik yttret Tilböielighed til denne Forbindelse mellem hans Datter og Valdemars Sön, siden var den derom trufne Forening ved den fölgende Uenighed bleven hævet; men ved det fölgende Forlig havde Kong Valdemar yttret Lyst til igjen at fornye Forbindelsen, hvorpaa Prindsessens virkelige Afsendelse til Danmark var paafulgt. Saaledes kunne Saxos og Helmolds forskiellige Yttringer om dette Ægteskab bringes i Forening.

Efter at Kong Valdemar var bleven betrygget for Saxernes og Vendernes Angreb, kunde han frit ruste sig til Toget mod Norge, der gik for sig 1167. Snorre forbigaaer ganske at tale om dette Tog, men imidlertid modsiges det ikke heller af hvad han beretter om Begivenhederne i dette Aar, hvilket efter hans Tidsregning er 1168. Thi han fortæller, at Hætte-

---

*) Naar der ved Aarene 1168 og 1170 nævnes noget at være skeet med denne Prindsesse Giertruds Samtykke, kan derved forståes et Samtykke givet paa hendes Vegne. Orig. Guelf. vol. 3 p. 169.

svendene, et mod Erling Skakke fiendtligt sindet Parti, herskede indtil langt ud paa Sommeren i Vigen, hvilket gör det forklarligt, hvorledes Valdemar kunde der finde en god Modtagelse. Naar Snorre*) ikke beretter videre om dette Aars Tildragelser, end at Erling mod Efteraaret angreb disse Folk og slog dem, seer man af Saxo Aarsagen til, hvorfor den ellers saa virksomme Erling havde ladet dette Parti saa længe have Ro. Han maatte nemlig iagttage den danske Flaades Bevægelser. Paa Vestkysten af Norge fandt den danske Konge ingen Tilhængere, og da Jydernes Utaalmodighed hindrede Kongen fra at gaae til Thröndelagen, hvor et Affald fra Erling vilde have havt afgjørende Følger, blev hele Toget frugtesløst.

Under Kongens Fraværelse havde Rygierne atter begyndt deres Plynderier. Vel sögte de i Begyndelsen af 1168 at afvende Kongens Vrede; men det var forgæves. Et stort Tog blev foretaget, Arcona blev erobret, og Öen christnet 1168. Om dette Aarstal findes mange stridige Beretninger **). Vel har Suhm, som ifölge sin Tidsregning maatte hensætte Arconas Erobring til 1169, godtgiort, at en Hovedgrund, paa hvilken de fleste nyere Historieskrivere antog Arconas Erobring at være skeet 1168, nemlig Pave Alexanders Bulle, som hos Hvitfeldt er stilet til den 2den Novbr. 1168, ikke beviser noget, da den gamle Bulle selv ikke mere er til, og i den gamle Vidisse af denne Bulle fra 1528 den 8de Juni staaer intet Aarstal. Men trende vægtige Grunde tale for 1168. Den stærkeste er den,

*) Vol. 3 pag. 149. Magnus Erlingsens Saga Cap. 33-34.

***) De didhörende Vidnesbyrd findes samlede hos Christiani anf. St. S. 10, og i Suhms Hist. af Danm. 7 D. S. 266 Noter.

at i alle Haandskrifter af Helmolds Krönike findes dette Aar *) tydeligen angivet. Men da denne Forfatter var samtidig, da hans Historie gaaer ud paa at vise, hvorledes Venderne bleve christnede og Fred bragt tilveie ved Östersöens Kyster, maatte især dette Aarstal være af Vigtighed for ham, og jo sparsommere han er i at anföre slige Aarstal, jo snarere har man Grund til deri at troe ham paalidelig. Endeligen föier Helmold til, at Rygens Erobring gik for sig under de borgerlige Krige mellem Saxerne. Disse förtes just i den förste Halvdeel af 1168, ikke i 1169**).

Den anden Grund er Knyttingsesagas Vidnesbyrd (S. 384). Vel beraaber Suhm sig netop paa dette Vidnesbyrd for Aaret 1169, men uden Tvivl har Suhm misforstaaet Sagaen. Efter at dennes Forfatter havde fortalt (S. 382-383) om dette Tog til Rygen, hvilket vi have henfört til 1165, hvorved Rygierne bleve tvungne til at slutte Fred, tilföier han nogle almindelige Bemærkninger om, hvor mange Krigstoge Valdemar maatte foretage imod dette Folk. Derpaa beretter han det Tog, der skete 1166 til de pommerske Kyster, og tilföier nu S. 384: "derpaa forgik roligen tre Vintre, för Rygierne bröde det Forlig, som forhen var giort." Heraf fölger, at disse tre Aar ikke maae regnes fra det Aar, Toget skete til Pommern, hvorved intet Forlig blev sluttet med Rygierne, men fra det foregaaende Aar 1165, og saaledes föres vi netop til 1168. Hertil kommer,

---

*) Chron. Slav. lib. 2 cap. 13 p. 236.

***) See Origines Guelf, vol. 3 p. 70.

at bag i den af Thorkelin udgivne siællandske Kirkeret findes nøiagtige Tidsbestemmelser om, naar denne Kirkeret er given, nemlig d. 21 Julii 1171, men her siges tillige, at det var 3 Vintre og 6 Uger siden Rygen var bleven christnet, efter de fleste Haandskrifters Læsemaade. Ikkun den rigtignok fortrinlige Codex, Hadorph fulgte, har Læsemaaden: to Vintre *).

Ved de følgende Aars Begivenheder ere end større chronologiske Vanskeligheder. Vi ville først sammenligne de trede gamle Historieskriveres egne Beretninger med hinanden.

Helmold fortæller S. 256, at efter Rygens Erobring 1168 var Hertug Henrik bleven forbitret over, at Kong Valdemar imod det indgangne Forbund nægtede ham Halvdelen af Byttet paa Rygen, og at han desaarsag havde, for at hævne sig, befaleet de vendiske Fyrster at anfælde de danske Kyster. Disse havde adlydt ham med Glæde, og Venderne havde beriget sig ved Rov. Saaledes havde Helmold hørt, at paa en Torvedag vare 700 Danske bleven solgte paa Torvet i Mecklenborg og den hele Öe Als var bleven udplyndret. "Længe, siger han, taug de Danskes Konge; thi disse Konger ere træge, skjödslöse; stedse berusede af deres Drikkelaug föle de knap en Gang de Slag, der ramme dem. Omsider vaagnede Kongen, samlede sin Hær, og ödelagte en middelmaadig Deel af Circipanien. Kongens naturlige Sön Christopher kom med 1000 Pantsrede til Aldenburg, som de Danske kalde Brandehuus, og hærgede Kysterne, uden dog at röre enten Kirkens eller Præsternes

---

*) Jvfr. Secretair Larsens Bidrag til de gamle danske Provindsial Lovbøgers Historie i Juridisk Tidsskrift 15 B. 1 H. S. 3 f.

Eiendom. Venderne fulgte snart efter dem, og hævnede det lidte Tab dobbelt. Thi da Danmark bestaaer for største Delen af Kyser, ere disse udsatte for Sörövernes Baghold, hvorfor ogsaa Söröveriet har taget saaledes Overhaand blandt Slaverne, at de forsömme Agerdyrkningen, for at berige sig ved Krigstog. Paa Bygninger anvende de kun lidet. Naar Krigsrygte nærmer sig, skiule de deres Korn og Kostbarheder i Skove eller Bierge, og da det kun er usle Hytter, Fienden kan ödelægge, bekymre de sig ikke om de Danskes Angreb, ja ansee det for en Spög at slaaes med dem. Ikkun Hertugen frygte de; han har svækket Vendernes Magt og lagt Tömme paa dem. Da endelig Danmarks Konge saae, at Fred var ham tienlig, sendte han Gesandter til Hertugen og de mödtes St. Hans Dag ved Eideren. Kongen tilstod ham det Halve af den Skat, Rygierne ydede, og af det, der var bleven fundet i deres Tempel. Venderne befaltes nu at holde sig rolige og Hertugen samtykte i, at hans Datter, Enke efter Fyrsten af Radenburg, blev trolovet med den danske Konges Sön, der alt var udvalgt Konge, og hun blev sendt til Danmark. Nu kom Fryd og Glæde over alle Nordens Folkeslag. Söröverierne hörte op. Qvinderne kunde vandre fredeligen fra Danmark og til Venden, thi hele Kysten fra Eideren til Schwerrin er en saxisk Kolonie."

Man seer letteligen, hvor partisk mod de Danske denne Fremstilling er, og at Forfatteren nedsætter de Danske og deres Konge, for at ophöie sin Hertugs Magt. At Valdemar ikke var, som Helmold skildrer ham, derom vidne, endog uden al Hensyn til Saxos Dom, de mange Krigstoge, hvori han deeltog, de Vidnesbyrd, Knytlingsaga ydede ham, og fremfor alt den Sorg, Folket fölte over hans Död. Ligeledes viser Rygens Erobring

og de blodige Seire, de Danske ofte under Valdemars og Absalons Anförsel havde vundet over Venderne, at det ikke var Spög at stride med dem. Rygeren Dombars ovenfor anförte Yttring om Vendernes Agerbrug godtgör, at det ikke har været ringe, at det fölgelig maatte være dem et föleligt Tab, naar Fienderne ödelagde alle deres til Avlsbruget hörende Bygninger. Det er ogsaa usandt, at man ikke var i Danmark betænkt paa Kysterne Forsvar. Saxo fortæller de trufne Foranstaltninger, og Absalon viste sig mange Steder, og seirede hvor han kom. Saa meget kan være sandt, at Sökrigen förtes med större Lethed fra Venderne end fra de Danskes Side, i det hine ved enkelte Skibe kunde liste sig til at plyndre paa de udstrakte danske Kyster, hvorimod de Danske ikke vel kunde uden med samlet Magt giöre Landgang i Venden.

Det af Helmold anförte Sted udgiör omtrent Enden af hans Historie. Da han ikke nævner noget om Hertug Henriks Reise til det hellige Land i Begyndelsen af 1172, men fortæller derimod om den Strenghed, hvormed Venderne behandlede af Schwerins Borgherre, Guncellin, om hvem man veed *), at han ledsagede Hertugen paa hans Valfart; er det klart, at Helmold maa have endt sin Historie förend hiin Reise, altsaa i det seneste ved Enden af Aaret 1171, og at altsaa alt, hvad han siger om de herlige Fölger af Freden mellem de tvende Fyrster, mere beroer paa hvad Samtiden haabede at skulle skee, end hvad Erfaring allerede kunde vise. Helmolds Beretning afgiver saaledes den sikkre Tidsbestemmelse, at alt, hvad han fortæl-

*) Arnoldi Lubec. chron. ed. Bangerti S. 241.

ler, maa være skeet efter Rygens Erobring og maa have til-
 draget sig för Enden af Aaret 1171, og man kan heller ikke
 tvivle om, at Begivenhederne jo have fulgt i den af denne sam-
 tidige Forfatter angivne Orden. Derimod kan man ikke af Hel-
 molds ovenanførte Fortælling udlede, hvad der hvert Aar er
 skeet; dog kan man slutte, at Venderne i længere Tid end nogle
 Maaneder havde fortsat deres ödelæggende Streiferier; thi ellers
 havde Helmold aldeles ingen Anledning hayt til at giöre den
 danske Konge saa store Bebreidelser for hans Langsomhed i at
 afværge disse Streiferier *).

Knytlingasaga er enig med Helmold i, at Hertug Henrik
 i Anledning af Byttet fra Rygen blev fiendsk mod Dannerkon-
 gen, og at han befalede de östlige Vender at feide paa Dan-
 mark. Den fortæller ogsaa, at Hertug Henrik för sin Reise til
 Jorsal sendte sin Datter Fru Giertrud til Danmark, som Brud
 for Kong Valdemars Sön. De mellemliggende Begivenheder
 fortæller Sagaen saaledes, at den, efter at have berettet, hvorlunde
 Christopher og Absalon værnede om Landet ved deres Krydstog,
 fortæller om en Seir, disse havde vundet over Curerne det samme
 Aar, i hvis Midsommer Knud Lavard blev skrinlagt, Prinds
 Knud kronet, og Erling Skakke forligt med Valdemar, og i hvis
 sidste Halvdeel Kong Valdemar gjorde et Tog til Venden, hvor
 Flaaden kom i en mislig Stilling, der vakte almindelig Misfor-
 nöielse med Absalon, men hvoraf denne förte den lykkeligen

---

*) Til Aar 1171 henføres ogsaa af Albert af Stade S. 194 og af Ne-
 crologium Lundense hos Langebek vol. 3 p. 434 Prinds Knuds Tro-
 velse med Prindsesse Giertrud.

ud, vandt en stor Seir over Venderne og paa Hiemreisen ödelagde adskillige Röverskibe. Dernæst beretter Sagaen, at i det næste Aar havde Siællænderne under Christopher og Absalon, i Forbindelse med Skaaningerne under Eskil, giort et Tog til Bramnes, hvis Bytte havde vakt Jydernes Misfornöielse; derpaa havde Kongen giort et Tog til Pommern, og paa samme Tid havde Hertugen, der vilde forberede sin Jorsalsfærd, indladt sig i Underhandlinger med Absalon angaaende sin Datters Giftermaal med Prinds Knud. Man seer heraf, at Sagaen stemmer med Helmold overeens i Henseende til Begivenhedernes Følge i det samme Tidsrum, men at Sagaen snarere end Helmold leder til at adskille, hvad der hörte til hvert Aars Begivenheder.

Saxo omtaler slet ikke Hertug Henriks Reise til det hellige Land, men han angiver tydeligen det Aars Begivenheder, hvilket gik foran denne Reise. Thi han omtaler et Aar, i hvis første Halvdeel Christopher og Absalon gjorde et Tog til Bramnesierne, hvor de plyndrede Landet; i hvilket strax derpaa Valdemar gjorde et Tog til Circipanien; og i hvis Midsommer Hertug Henrik havde en fredelig Sammenkomst ved Eideren med Kong Valdemar, der föiede sig efter ham (S. 341). Dette Aar kan ifölge det af Helmold og Knytlingasaga forhen anförte ikke være noget andet, end Aaret 1171.

Men her möder den Vanskelighed, at Saxo synes at begynde Aarets Historie med disse Ord: "Postera æstate apud Eydoram inter Henricum et regem communium negotiorum agitatio, contractis utriusque provinciæ principibus, habebatur. Vere reddito Christophoro solis præfecturæ suæ viribus succincto pro-

spera adversus Brammesios expeditio fuit." Altsaa nævner Saxo først noget, der skete i Midsommer, og gaaer derpaa tilbage til at fortælle Aarets Begivenheder fra Foraaret af, hvilket er imod den sædvanlige Maade, paa hvilken Saxo pleier at fortælle Begivenhederne under denne Konges Regiering. Enten har han da nævnet foreløbigen det Vigtigste, som skete i Aaret, og som han siden vidtløftigen fortæller, eller og snarere Ordene "postera æstate" indtil "habebatur" maae forbindes med det foregaaende, hvor han havde bemærket, at Absalon havde med faa Maaneders Undtagelse tilbragt det hele Aar paa Söen, og det følgende Aars Historie begynder da med Ordene: "vere reddito." Efter at han derpaa har fortalt en Deel af det følgende Aars Begivenheder, nemlig Christophers Tog til Brammesierne og Valdemars til Circipanien, som ifølge Knytlingasaga maa have været endt för St. Hans Dag, vedbliver han saaledes: "postera æstate Henricus Bavaria reversus apud Eydoram sollenne cum Danis colloquium habuit," og nu fortæller han udförligen, hvorledes Samtalen gik for sig og Freden blev sluttet. Da det nu af det Foregaaende kan sees, at hine Krigstoge og denne Fred indtraf i det samme Aar, nemlig 1171, og Begivenhederne selv passe efter Helmold og Sagaen, ligesom Saxo fortæller dem at være skete Foraar og Midsommer, godt til hinanden i det samme Aar, er Ordet: "postera" det eneste, som gör hele Vanskeligheden. Men da det foregaaende Aars Historie sluttede med Ordene: postera æstate angaaende dette Fyrsternes Möde ved Eideren, kunde Afskriveren let falde paa uvilkaarligen til: æstate at tilföie: postera. Dette er i det Mindste langt rimeligere, end at Saxo skulde have faldet paa at adskille saa vigtige og saa nöie sammenhængende

Begivenheder fra hinanden, eller at hensætte det vigtige Möde mellem begge Fyrster til et Aar, paa hvilket den Ene af dem var i det hellige Land. Gaae vi nu fra Begivenhederne i Aaret 1171 tilbage til Rygens Erobring, finde vi, at Saxo har fortalt Begivenhederne efter Aarene paa følgende Maade.

Ved Rygens Erobring vare de vendiske Fyrster blevne forbittrede over, at de ikke havde erholdt Herredømmet over Öen, men at Öens egen Fyrste var bleven belehnet med den. Dette havde siden givet Anledning til en langvarig Krig mellem dem og de Danske. Man seer af dette, at ligesom Helmold havde ladet Vendernes Anfald paa Danmark allene beroe paa et Vink fra Hertug Henrik, tager Saxo maaskee efter en modsat Eensidighed aldeles ikke Hensyn til Hertugen i denne Sag. Efter at have fortalt, hvorledes Absalon bestræbte sig for at indføre Christendommen paa Rygen, bemærker Saxo, at Söröverierne atter toge meget til, hvorover det blev bestemt, at fierte Parten af Rigets Skibe skulde stedse ligge ude paa Rigets Strømme, og Absalon og Christopher være deres Anførere. Dette svarer til Sagaens Beretning (586), at et Skib blev udredet af hvert Herred i Danmark til at beskiærme Kysterne, og passer til det, Helmold fortalte om den Heflighed, hvormed Venderne igjen begyndte deres Röverier.

Næste Aar vandt Kongens naturlige Sön Christopher en Seir over Curerne *) og samme Aars Midsommer holdtes Rigs-

---

*) Naar Suhm mener Hist. af Danm. 7 D. S. 319, at der i Beskrivelsen over Slaget med Curerne paa Öland findes Uovereenstemmelse mellem Knytlingasaga og Saxo, beroer dette paa, at en Codex af Sagaen har Ordet Möen, hvilket ei findes hos de Andre.

dagen i Ringsted, hvor Valdemars Fader blev skrinlagt, hans Søn kronet, og Freden sluttet med Erling Skakke. Efter Rigsdagen foretoges det Tog til Venden, hvorom Sagaen taler, i hvilket Absalon reddede Flaaden af en mislig Stilling. Alt dette skete Aaret efter Rygens Erobring, altsaa efter vor Tidsregning 1169. Kun naar man sætter Prinds Knuds Kroning til dette Aar, kan man bringe Saxo i Overeenstemmelse med sig selv, i Henseende til hans Angivelser af Knuds Alder. Thi han lader Prindsen fødes det samme Aar, som Faderen var reist til Keiseren, altsaa i Aaret 1162, og lader ham være 7 Aar gammel, da han blev kronet St. Hans Dag. Var nu Kroningen gaaet for sig 1170, havde jo Prindsen snarere været 8 end 7 Aar*). Hertil kommer endnu Thomas af Gheysmers Yttring, at Knud ved sin Kroning havde fyldt 6 Aar, altsaa gik i sit 7de, hvilket, som en nøiere Angivelse, vel kan forenes med Saxos Yttring om 7 Aar, naar Prindsen var lidt over halvsyvende Aar, men vilde være urigtig, hvis Kroningen først havde fundet Sted 1170.

Det følgende Aar angreb Valdemar de vendiske Hertuger, Kazimar og Bugislav, uagtet disse havde taget deres Lande til Lehn af Hertug Henrik, og tvang dem til at overgive sig. Ni Maaneder af dette Aar tilbragte Absalon paa Söen, og tilfægtede sig seent ud paa Aaret en vigtig Seir over Söröverne i Farvandet ved Falster, der afholdt dem fra for Eftertiden med samlet Magt at angribe de danske Kyster.

Hvad Saxo fortæller om Absalons Virksomhed for at værne om de danske Kyster i dette Aar, passer meget godt til

---

*) Om Knuds Alder jvfr. Suhms Hist. af Danm. 7 D. S. 135.

hvad Helmold beretter om de vendiske Söröveres heftige og langvarige Anfald. Ligeledes giöre de indvortes Uroligheder i Saxen, hvilke først i Midten af dette Aar bleve bilagte *), det forklarligt, hvorfor Henrik ikke understøttede de vendiske Fyrster.

Det fölgende Aar bliver efter vor Tidsregning 1171, om hvis Begivenheder vi alt have talt. Saaledes hænger alt i Saxos Fortælling godt sammen, og stemmer med de andre Historie-skrivere, ikkun at Sagaen lader Begivenhederne af 1171 föolge strax efter dem fra 1169. Men da det, Saxo fortæller om Til-dragelserne i 1170, var i sig selv mindre mærkeligt, og angik mindre Fægtninger, kunde der være en rimelig Grund til at Sagaens Forfatter ikke havde hört noget derom, eller havde bløndet det, han havde hört, med andre Aars Begivenheder.

Ikkun den Vanskelighed er endnu tilbage, at Annalerne **) henföre Knud Lavards Skrinlæggelse og Prinds Knuds Kroning

---

*) Orig. Guelf. vol. 3 pag. 71.

**) See disses Vidnesbyrd samlede af Suhm, 7 D. S. 324. Efter disse Vidnesbyrd er ogsaa Angivelsen af den gamle siøllandske Kirkerets Alder bleven læmpet. (See Larsens Bidrag til de gamle danske Pro-vindsiallovbøgers Historie i Juridisk Tidsskrift 15 B. 1 H. S. 3 f.) Alexander den Tredies Canonisationsbulle bærer i Thorkelins Diplo-matarium 1 D. S. 27 Aarstallet 1170; men Suhm har bemærket 7 D. S. 302, at i den gamle Afskrift staaer intet Aarstal, at des-uden det tilsatte Aarstal 1170 i alle Tilfælde er urigtigt. Thi da Bullen er givet i November og Kroningen skete ved Midsommer, kan Bullen ikke være fra samme Aar som Kroningen. Desuden bemærker Suhm, at denne Bulle, der er givet i samme Maaned som

entén til 1170 eller til et senere Aar. Men da Saxo fortæller denne Deel af sin Tids Begivenheder saa udførligen, og angiver, hvorledes det Ene fulgte paa det Andet, er det rimeligere, at Annalister kunne have sat en Begivenhed et Aar for sildigt, end at Saxo skulde have forvexlet saa mange Begivenheders rigtige Følge. Desuden staaer uden Tvivl denne Feil hos Annalisterne i Forbindelse med en anden, at de nemlig sætte Valdemars Reise til Keiseren samt Knuds Födsel til 1163, uagtet begge Begivenheder indtraf 1162. De sluttede nu af Knuds Födsel og af hans syvaarige Alder, da han blev kronet, at dette maatte være skeet 1170 *).

Christiani og Suhm, hvilke nöie have undersøgt Tidsregningen under Valdemar den Förstes Regiering, have, ved at følge Annalernes Angivelse og sætte Knuds Kroning til 1170, indviklet sig i uoplöselige Vanskeligheder. Christiani nödtes derved til at ordne Begivenhederne saaledes, at om Aaret efter Rygens Erobring, hvilken han sætter til 1168, altsaa om det Aar 1169 blev aldeles intet at fortælle. Derimod bleve de fölgende Aars Begivenheder rykkede saa meget frem, at Valdemars og Henriks Sammenkomst ved Eideren sættes til 1173, hvilket strider aldeles baade mod Helmold og mod Knytlingasaga.

Suhm har paa en anden Maade sögt at löse Knuden, i det han gaaer ud fra den Hypothese, at hos Saxo tvende Aars Be-

---

de om Rygen, rimeligviis er bleven frembragt ved den samme Leilighed, altsaa i det Aars Höst, da Rygen blev erobret (see Saxo S. 329).

*) Jvnfr. Suhms Hist. af Danm., 7 D. S. 13, om Annalernes Angivelser af Knuds Födselsaar.

givenesser ere blevene forsatte saaledes, at hvad der skete i det efterfølgende Aar, er bleven fortalt for det foregaaende Aars Tildragelser *). Denne Forvexling kunde, som Suhm mener, være skeet, enten ved Afskriverens, eller, da Beretningerne om begge Aars Tildragelser have omtrent lige Længde, ved Bogbinderens Forseelse, som havde indsat Lægene urigtigen i den Membran, hvorefter den Pariser-Udgave tryktes. Suhm mener derfor, at alt, hvad der læses hos Saxo S. 557 fra Ordene: Sed Waldemarus Saxoniam apertam frustra a Sclavis petitam judicans, utroque hoste contempto o. s. v. indtil S. 541, hvor Afdelingen skulde ende med Ordene: Postera æstate apud Eydoram inter Henricum et regem communium negotiorum agitatio, contractis utriusque provinciæ principibus habebatur, hörer til Aaret 1172, og skulde have staaet efter det Stykke, der begynder S. 541 med Ordene: vere reddito Christophorus, og ender 544 med Ordene: mox patriam repetivit.

Denne Hypothese, der gaaer ud fra noget, som let kunde skee, og oftere er skeet, vilde meget anbefale sig, dersom de Stykker, der antoges at være omsatte, befandtes at passe til de nye Pladser, de skulde indtage. Dette giælder om det ene Stykke, der begynder med: vere reddito og ender med: patriam repetivit. Thi da dette Stykke indeholder en i sig selv afrundet Fortælling om et heelt Aars Begivenesser, kunde det indsettes overalt, hvor i det Foregaaende et Aars Historie var sluttet, altsaa ogsaa S. 557 efter Ordene: Refiduum anni otio tributum est. Derimod giælder dette ingenlunde om det andet

*) Hist. af Danm., 7 D. S. 374

Stykke, der skulde være ombyttet med dette. Thi hiint Stykke kan aldeles ikke begynde, som Suhm helst vil, med Ordene: Sed Waldemarus, da disse Ord ere paa det nöieste knyttede til det foregaaende Punktum, som begynder med: interea Kazimarus et Bugizlavus; et Punktum, hvilket desuden, naar det ikke forbandtes med det fölgende, slet ingen beqvem Plads kunde erholde. Men dette Punktum, der altsaa nödvendigen maa henregnes til det Stykke, som skulde efter Suhms Mening indeholde en Fortælling om Begivenhederne i Aaret 1172, indeholder noget, der ikke rimeligen dette Aar kunde have tildraget sig: at nemlig de vendiske Fyrster skulde af Frygt for Valdemar have underkastet sig Henrik Löve, netop i det Aar, da denne var paa sin Valfart, og mindst var i Stand til at beskytte dem. Endnu mindre passer Saxos strax derpaa fölgende Yttring, at Valdemar ringeagtede begge Fiender baade Saxer og Vender, til Aaret 1172, hvor et nyligen sluttet Forbund mellem Valdemar og Henrik ikke endnu var bleven brudt. Ligesaalidt som Stykkets Begyndelse passer til den Plads, hvortil det antoges at skulle henhøre, ligesaalidt passer dets Ende. Det skulde nemlig ende med disse Ord: *Postera æstate apud Eydoram inter Henricum et Regem communium negotiorem agitatio, contractis utriusque provinciae principibus, habebatur.* Men det fölgende Stykke begynder saaledes S. 345: *Postera æstate Henricus Bavaria reversus apud Eydoram sollenne cum Danis colloquium habuit. In quo o. s. v.* Den samme Begivenhed maatte her være bleven fortalt to Gange, men en saadan Gientagelse kunde Saxo umuligen selv have tilladt sig. Om end, som vi i det Foregaaende have formodet, *postera* paa det sidste Sted udelades foran

æstate, bliver Vanskeligheden den samme. Altsaa kan disse Stykkers Plads ikke tilskrives nogen Omsætning, som blot ved Bogbinderen kunde være skeet. Som en Afskriverfeil kan denne Gientagelse heller ikke forklares. Thi en Afskriver kan vel falde paa at overspringe et Punktum, naar dets Begyndelse ligner et andet, eller og kan han skrive den samme Linie dobbelt; men aldrig kan det falde en Afskriver ind at skrive et heelt Punktum, som Variation af sin Forfatters Ord, umiddelbart efter disse. Som en Glosse, der siden var rykket ind i Texten, kan heller ikke den sidste Beretning om Fyrsternes Sammenkomst betragtes; thi det Ene indeholder ingen Forklaring af det andet. Til disse Grunde for, at ingen Forvirring her kan være indløbet ved noget enkelt Exemplar af Saxos Manuskrift kommer endnu den Omstændighed, som allerede i sig selv var afgjørende, at Thomas af Gheysmer følger i sit Udtog samme Orden i Begivenhedernes Følge, som findes i de nærværende Udgaver af Saxo, i det han sætter de vendiske Fyrsters Underkastelse under Henrik og Valdemars Angreb paa Stettin kort efter Esberns Tilbagekomst fra Norge, og förend Valdemars Forlig med Hertugen *).

Efter saaledes at have retfærdiggjort vor Tidsbestemmelse, gaae vi videre i at forklare den Tidsfølge, der findes i Saxos Fortælling. I Aaret 1171 efter Fyrsternes Sammenkomst forefaldt endnu en Fegtning mellem Absalon og nogle Sörövere, hvis Hoveder bleve satte paa Stager uden for Kiöbenhavns Slot. Uagtet Freden var sluttet med de vendiske Fyrster, var det

---

*) Script. rer. Dan. 2 p. 381.

naturligt, at der endnu sværmede Fribyttere om, der rövede efter eget Tykke, hvilke derfor ogsaa, naar de fængsledes, bleve behandlede paa det haardeste.

Det var paa slige Fribyttere, hvis Röverier meget vel kunne bestaae med Saxos Forsikkring S. 541: at vendiske Hære ei siden Nederlaget ved Falster 1170 havde giæstet Danmark, at Esbern Snare og Vetheman i disse Aar gjorde Jagt (Saxo 546).

Fra Hertug Henriks Valfart 1172 indtil Erkebiskop Eskils Fratrædelse fra Erkebispestolen 1177, fortæller Knytlingasaga kun, at Valdemar gjorde et Tog til Venden, hvor han ödelagde et District, samt indtog en By, hvorpaa det nogen Tid var roligt. Derpaa melder Sagaen som noget, der skete samme Tid, at Prinds Knud holdt Bilager med Prindsesse Giertrud, at Valdemars naturlige Sön Christopher döde og at Eskild nedlagde sin erkebispedige Værdighed.

Ogsaa hos Saxo blive denne Periodes Begivenheder korteligen fortalte, men vi kunne dog hos ham bedre adskille Aarenes Følge. I Aaret 1172 synes ikke noget Andet at være forefaldet, end ubetydelige Fegtninger med Sörövere. Saxo fortæller derfor strax, efter at have berettet om Esbern Snares og Vethemans Krydstog, at Eskild var, for at söge Hvile fra sit Embedes Byrder, reist til Clairvaux, hvilket altsaa kan henføres til 1173 *). Paa samme Tid havde Valdemar gjort et Tog til Venden, afbrændt Julin og ödelagt nogle Districter. Det fölgende Aar var et nyt Tog berammet; men det blev standset

---

*) Suhm Hist. af Danm. 7 D. S. 426.

ved et Gesandtskab fra Hertug Prizlav, hvorpaa fulgte to Aars Stilstand. Naar Saxo derpaa beretter, at Hertug Henrik i den Tid snildeligen søgte at vinde Kong Valdemars Venskab, uden at mene det oprigtigen, behöver man ikke at henføre det til 1774, det kan efter Saxos Fortælling ligesaa godt være skeet 1175 eller 1176; men det er rimeligere at sætte disse Underhandlinger med Valdemar til 1176, hvor Hertugens Uenighed med Keiseren begyndte, og det altsaa kunde være Hertugen magtpaaliggende at sikkre sig Kongens Venskab. Suhm *) har altsaa ikke Grund til just af den Periode, hvori Hertugen søgte Valdemars Venskab, at slutte tvertimod Saxos Yttring, at han meente det oprigtigt med Kongen, fordi han begyndte Underhandlingen förend hans Magt endnu var aftaget; thi netop 1176 trak det Uveir op, hvilket snart styrtede over ham **). Ved denne Tid, bemærker Saxo, traadte Sverre frem. Dette skete Aar 1177; altsaa egentligen för de Begivenheder, Saxo strax efter udförligere fortæller. Men Saxo angiver heller ikke bestemt Tiden, da han blot siger: iisdem fere temporibus, (S. 347).

Det var i Aaret 1176, at Sammenrottelsen blev opdaget imod Kong Valdemar, hvori Prinds Magnus og nogle af Eskilds Frender vare indviklede ***). Sorg herover bragte den gamle

---

*) Suhm anf. St. S. 431.

***) Chron. Slavor. (Arnoldi) lib. 3 cap. 16.

***) Synderligt er det, at Suhm anf. St. S. 443 og 445 tvivler om Virkeligheden af denne Sammenrottelse, som blev beviist ved Vidner, ved den Skyldiges egne Breve, og ved hans endelige Tilstaaelse. Et andet Sted S. 469 erkjender Suhm ogsaa Sammenrottelsens Vir-

Erkebisp, som i samme Aar var kommet söveis tilbage fra Fran-kerige *), den fölgende Vinter paa Sygeleiet, og foranledigede ham til at ville nedlægge sit Embede i det fölgende Aar. Det var i dette, altsaa Aar 1177, at Valdemar holdt sin Söns Bi-lager med Prindsesse Giertrud. Vel læses hos Saxo: regales fi-liæ nuptias; men det er klart, at filiae er en Trykfeil eller Skriv-feil for filii, thi Valdemar havde den Gang ikke nogen Datter, hvis Bilager han kunde holde. Knytlingasaga henförer just Sön-nens Bryllup til samme Aar, som Eskild aftakkede, og Thomas af Gheysmar siger: regales nuptias filio suo Canuto fecit **). Gheysmar har altsaa havt den rigtige Læsemaade. Vel kunde det synes underligt, at Saxo föier til: Daniae Svetiæqve primo-ribus arcessitis, ikke Saxoniae; men uden Tvivl vare der virkelig flere Stormænd fra Sverrig end fra Saxen tilstede ved denne Fest, der holdtes i Lund, og Saxo har betragtet de svenske Mag-naters Nærværelse som en Ære, der vistes Valdemar.

Hvorledes Erkebispestolen i Lund blev efter Eskilds Fra-trædelse paanödt Absalon, uagtet dennes haardnakkede Mod-stand, fortæller Saxo meget omstændeligen. Knytlingasaga be-kræfter det Væsentlige deraf, ved at sige, at Valdemar og Eskild toge Absalon med Vold, og satte ham næsten halv nödtvungen paa Erkebispestolen (S. 392). For at forklare sig Absalons

---

kelighed. Men heraf fölger jo, at hans först yttrede Tvivl vare ugrundede.

*) Den nöiagtigste Tidsbestemmelse derfor hentes fra et Brev til Eskild fra Petrus Cellensis.

***) Jvfr. Suhm anf. St. S. 482 f.

Vegring for at blive Nordens Primas, behöver man hverken at antage fra hans Side nogen Forstillelse eller nogen falsk Beskedenhed. Han var som Anförer vant til Siællænderne, kunde stole paa deres Hengivenhed, og formaaede som Roskilde Biskop, som vigtig Eiendomsbesidder og nærbeslägtet med Öens Hövdinger, at raade over alle dens Forsvarsmidler. I Skaane kunde han ikke vente, hvilket ogsaa Erfaring siden bekræftede, at vinde slig en Indflydelse, og det var paa de Tider endnu ikke hört, at tvende slige Embeder kunde forenes. Han maatte formode, at sligt ei vilde blive tilladt.

Samme Aar foretog Kongen i Forbindelse med Hertug Henrik et Tog til Pommern, hvilket baade Helmolds Fortsætter, Arnold af Lybek, og Knytlingasaga omtale. Saxos Beretning om de Ödelæggelser, Valdemar anrettede, og de Borge, han brændte, bekræftes af Sagaen (S. 395). At Hertug Henrik forgiæves beleirede Demmin, tilstaaer ogsaa Arnold (S. 268). Baade Sagaen og Saxo bemærke, at de forenede Fyrster ikke saae hinanden paa dette Tog. Af Saxo skulde man slutte, at Valdemar forgiæves havde søgt at bane sig Vei til Henrik. Sagaen fremstiller det, som om Henrik havde forsömt Stevnemödet, og at Kongen desaarsag var bleven fortörnet.

Mod Aarets Ende kom en pavelig Legat, der bragte Tilladelse til, at Absalon maatte forene den Roskildske Bispestol med den Lundske. Da denne Legat tillige medbragte den Efterretning, at Keiser Frederik den Förste havde forliget sig med Pave Alexander, hvilket skete 1177, følger heraf, at alle de foregaaende Begivenheder, tilligemed Erkebiskop Eskilds Afreise fra Danmark, have tildraget sig inden nysnævnte Aars Ende

Det er altsaa urigtigt, naar Suhm *) lader Legaten først komme til Danmark i Enden af 1178; thi da kunde Efterretningen om Forliget mellem Paven og Keiseren ei længere have været en Nyhed. Knytlingasaga bevidner ogsaa det samme, naar den fortæller, at det var i den efter det sidstnævnte Tog følgende Vinter, at Pave Alexander sendte Pallium til Absalon.

Det næste Aar 1178, med hvilket Saxos femtende Bog begynder, lod Valdemar efter Saxos og Sagaens eenstemmige Vidnesbyrd Prinds Knud og Absalon med en i Hurtighed samlet Flaade giøre et Tog til Pommern, hvilket bevirkede efter kort Tids Forløb, Sagaen nævner ni Dage, at de Pommerske Fyrster maatte betale en stor Sum Penge, og love at ville holde det gamle Forlig. At Circipanien skulde paa dette Tog være bleven afstaaet til den danske Konge, som nogle pommerske Skribentere berette, er ikke rimeligt, da Saxo vist ikke vilde have forbigaaet dette. I samme Aar, medens Valdemar var i Jylland, gjorde tvende af de forviste Sammensvorne, Knud og Karl, et for dem selv ulykkeligt Angreb paa Halland.

Om det var i dette eller det paafølgende Aar, at Valdemar havde en Sammenkomst med Hertug Henrik, siger Saxo ikke udtrykkeligen. Men da han bemærker, at denne Sammen-

---

*) Hist. af Danm. 7de D. S. 548. De forskellige Vidnesbyrd om Eskilds Afreise opregner han S. 491 og hensætter den selv til Aar 1178.

komst skete, för Opröret i Skaane udbröd, hvilket ikke kan være skeet sildigere end midt paa Aaret og ikke för end Aar 1179, er det rimeligst at sætte Sammenkomsten til dette Aar. Da var allerede Hertug Henriks Stilling saa farlig, at han vel kunde ville anvende alle Midler, for at erholde Valdemars Bistand *).

Vel er Suhm af den Mening, at Opröret i Skaane först er begyndt 1180; men naar han henviser til de fleste Aarbögers Vidnesbyrd, er dette ikke rigtigt **). Ikkun de Esromske Annaler og Hamsfort sætte Seiren over de Skaanske Oprörere, som erholdtes Aaret efter at Opstanden var begyndt, til 1181 ***). Den Siællandske Krönike ****) fortæller hele det Skaanske Oprör tilligemed Slaget ved Dysiebro under 1180, hvoraf altsaa snarere følger, at denne Krönike sætter Opstandens Begyndelse til det foregaaende Aar. Petrus Olai sætter det Skaanske Oprör til 1179 †), de Bartholinske Annaler ligesaa ††). Den Nestvedske Krönike henfører det afgjörende Slag til 1180, altsaa ligeledes Urolighedernes Begyndelse til 1179 †††).

Naar Saxo, efter at have fortalt Oprörets Ende, beretter om den List, hvorved Keiseren sögte at vinde Valdemar, og hvorved denne lod sig bevæge til at möde Keiseren ved Tra-

*) Orig. Guelf. vol. 3 p. 93.

***) Hist. af Danm., 7de D. S. 593.

***) Langebek Script. vol. 1 p. 242, 280.

****) Langebek 2, S. 621.

†) Langebek 1, S. 178.

††) Langebek 1, S. 341.

†††) Langebek 1, S. 369.

ven, kan man ikke af Saxos Beretning see, om Mödet med Keiseren er gaaet for sig samme Aar, som Slaget ved Dysiebro, eller det næste; men alle Annaler henføre Sammenkomsten til 1181. Senere kan den ikke sættes, thi den gik for sig Aaret förend Kongens Död, og da dette Dödsaar er vist, er det ogsaa afgjort, at Mödet med Keiseren maa have fundet Sted 1181 og ikke, som Arnold af Lybek synes at antage, 1182 *).

Da denne Forfatter skriver **), at den Pommerske Fyrste Bugislav havde, efter at hans Broder Cazimir, en Ven af Hertug Henrik, var död, taget sit Land til Lehn af Keiseren, har man meent, at Saxo feilede i at lade begge disse Fyrster tage deres Lande til Lehn ved Mödet i Lybek ***). Imidlertid sætte dog ogsaa de Bosovske Annaler Cazimirs Död til 1181, det samme Aar da Belehningen gik for sig.

1182 skete den sidste Udrustning mod Venderne under Valdemar den Førstes Regiering. Baade Sagaen og Saxo ere enige i, at Anledningen var, at Venderne havde stærkt befæstet deres Kyster, og at Toget gik overstyr formedelst Kongens Sygdom. Men om Maaden, hvorpaa Hæren oplöstes, fortæller Sagaen kun dette (S. 395) at Hæren vægrede sig ved at drage ud, förend den vidste, hvad Vending det tog med Kongens Sygdom; hvorimod Saxo omstændeligen beretter, först hvorledes Absalon nödigen havde tilligemed den unge Prinds modtaget Anförselen over den jyske Flaade, siden at under Kongens Syg-

---

*) Origin. Guelf. vol. 3 p. 114.

***) Chronic. Slavor. lib. 3 cap. 31 p. 290.

***) Suhm 7 D. S. 617, 621.

dom langvarig Storm og Modvind havde vakt Jydernes Misfor-
nöielse og bragt dem til at fordre, at Toget skulde ophæves,
fordi Provianten var fortæret, hvilket ogsaa Knud efter sine
bedste Mænds Raad havde indvilliget.

Vi have saaledes, ved at giennemgaae den Tidsfølge, i
hvilken Saxo har fortalt Begivenhederne under Valdemars Re-
giering, viist, at denne var den rigtige, og tillige bestyrket hans
Paalidelighed ved Jevnførelse med Helmolds og Knytlingasagas
Beretninger. Vi skulle nu med Hensyn til de norske Kongesa-
gaer vise, hvorledes Saxo har fremstillet Begivenhederne i Norge
og deres Forhold til Danmark i dette Tidsrum.

Det er i Anledning af de norske Gesandteres Ankomst til
Kong Valdemar 1165, at Saxo fortæller noget om Borgerkrigene
i Norge. Især opholder han sig ved Sigurd Slemmedegns Be-
drifter. At denne skulde i Danmark ved Jernbyrd have beviist
sin kongelige Herkomst i flere danske Bishops Nærværelse *),
nævner Saxo ikke; men han fortæller, ligesom Snorre, at Sigurd
havde ved List reddet sig fra det Skib, paa hvilket Kong Ha-
rald Gille havde ladet ham føre ud for at druknes. Listen selv
fortæller Saxo noget anderledes, men i dens Udfald, at det nem-
lig lykkedes Sigurd at springe overbord og svømme fra Skibet,
ere begge enige. Siden omtaler Saxo Harald Gilles Mord, Si-
gurds Tapperhed i det sidste Söslag, og beskriver omstændeligen
Sigurds Död saaledes, at han i det Væsentlige stemmer overeens
med Snorre. Naar Saxo siger om Harald Gilles Sønner, at den
vanføre Inge havde de bedste Aandsgaver, Eisten var gierrig

---

*) Magnus Blindes Saga Kap. 13. Snorre 3 D. S. 319.

og Sigurd lösartig, bestyrkes de tvende förste Domme ved Snorres Beretninger, og den sidste modsiges ikke af disse. Efter at have berettet Krigens Udfald mellem Kongebrödrene, fortæller Sagaen om Hakon Herdebred noget, som ikke findes hos Saxo; nemlig, at Hakon og hans Mænd efter et tabt Slag havde taget deres Tilflugt til Siælland, og at Absalon havde nægtet at udlevere dem. Dette maa være skeet omtrent 1159 mellem de Begivenheder, Snorre fortæller i Hakon Herdebreds Saga Kap. 12-13. At denne Kong Hakon skulde, som Saxo beretter, være en Tid bleven uenig med en af sine vigtigste Mænd, Sigurd Jarl, omtales vel ikke af Snorre, men denne antyder dog noget hidhörende, hvorledes nemlig Sigurd Jarls Folk i Slaget ved Tönsberg forlode Hakons Banner *). Om denne Sigurd Jarl fortæller Snorre, at han faldt i et Slag mod Erling Skakke **), Saxo derimod, at han mistede paa en uværdig Maade det Liv, han ikke vilde vove i Slaget. Uden Tvivl er den sidste Ytring foranlediget ved den Omstændighed, Snorre beretter, at nogle Trælle plyndrede paa Valpladsen den saarede Sigurd. At Levningerne af dette Parti, efter at de havde mistet en ny Konge, hvilken de havde valgt sig, en Sigurd Sigurdsen, Fostersön af Marcus, tyede til Kong Valdemar, forbigaaer Snorre, der blot anförer den Aarsag til Valdemars Tog mod Norge, at Erling ikke havde holdt sit Löfte til ham, om at skaffe ham Herredömet over Vigen ***).

---

*) Magnüs Erlingsens Saga Kap. 3, Tom. 3, S. 413.

***) Sammesteds Kap. 14, S. 427.

****) Sammesteds Kap. 23, S. 437.

I Henseende til Valdemars Tog til Norge ere begge Historieskriverne enige i, at den norske Flaade ingensteds viste sig, men at Valdemar, efter at have seilet fredsommeligen frem langs med Kysterne, omsider, da Folket ikke vilde erklære sig for ham, med uforrettet Sag vendte tilbage.

De enkelte Omstændigheder ved dette Tog fortæller enhver af disse Historieskrivere eensidigen. Naar Saxo fortæller om den Glæde, med hvilken Valdemar blev modtaget af Vigværingerne, og at en stor Deel af Vigen hyldede ham, kan dette være noget overdrevent. Saxo bemærker selv, at ingen af Bisperne vilde gaae over til Valdemar. Naar Saxo tilføier, at Hovedaarsagen, hvorfor Toget mislykkedes, laae i at Kongen havde opholdt sig for længe i Vigen, og at han, hvis ikke Mangel paa Proviant havde hindret ham i at forfølge Erling længere, vilde have vundet Norge, kan man vel tvivle, om dette var gaaet saa let til. Imidlertid er det dog vist, at i Thröndelagen var Landets meste Styrke, men just der havde Erling mange Fiender*), og hvis Thröndelagen havde ved en dansk Flaades Ankomst erklæret sig mod Jarlen, vilde det have seet misligt ud med ham. Snorres Beretning er langt mere partisk, naar han negter, at Valdemar fandt en eneste Tilhænger i Norge. Ikke blot fordi dette modsiger, hvad den samtidige Saxo melder om Hyldingen, men fordi det strider imod Sagens Natur, at i Vigen, hvor der nyligen havde været en stor Borgerkrig, og hvor nye Uroligheder snart igien opstode, slet ingen skulde

---

*) Sammesteds Kap. 26, S. 440.

i Anledning af den danske Flaades Ankomst have gjort Oprør imod Erling Skakke.

Strax efter at den danske Flaade havde forladt Norge, vil Snorre, at Erling Skakke med en udvalgt Flaade var seilet til Jylland, og havde der ved Dyrsaa ödelagt mange jyske Skibe og gjort stort Bytte, at samme Efteraar Erlings Gemalinde Christine var reist til Kong Valdemar for at megle Fred, og at Erling selv den följende Sommer var kommen til Randers for at afslutte den. Men nu er det i det Foregaaende beviist, at Valdemars förste Tog til Norge skete 1164, og at Freden mellem Valdemar og Erling sluttedes 1169. Heraf fölger, at Snorre har været urigtigen underrettet om Begivenhedernes Fölge, og at fem Aar ligge mellem Valdemars förste Tog til Norge og den endelige Fred, hvilken efter Snorre skulde have paafulgt Aaret derefter. Man seer, at Snorre har paa eet Sted villet fortælle, hvad der vedkom det fiendtlige Forhold mellem de to Riger. Han har derfor ogsaa urigtigen sat Slaget ved Dyrsaa til det samme Aar som Valdemars förste Tog. Det andet Tog 1167 forbigaaer Snorre ganske, eller maaskee rettere, han blander Efterretningen om begge Togene sammen, da det, Snorre fortæller om Thinget ved Tönsberg, bedst passer til Saxos Efterretninger om det andet Tog (S. 318).

Ved Fredslutningen forbigaaer Saxo, at Erlings Hustru Christine var i Forveien reist til Danmark for at megle Fred, og Snorre forbigaaer, at tvende norske Gesandter vare först blevne afsendte for at göre Fredsforslag paa det store Thing i Ringsted og forlange Leide for Erling. Begge Historieskriverne ere enige i, at ved Freden blev Erling Kong Valdemars

Mand eller hans Vasal, og Snorre forklarer dette nøiere, ved at bemærke, at Valdemar erholdt Lehnshöihed over Vigen. Dette havde Valdemar forhen paastaet, og det havde været den nærmeste Grund til at begynde Krigen, men Erling Skakke blev forlehnet med Provindsen. Saxo tilföier endnu den Betingelse, at Erling skulde opfostre Valdemars yngste Sön, og denne skulde, hvis Erlings Sön Magnus döde uden ægte Börn, blive Arving til Norge. Det er meget rimeligt, at Erling og hans Parti har indgaaet disse Betingelser. Blev denne Arvefølge ikke vedtaget paa Thingene i Norge, var den ugyldig, og blev den vedtaget, sikredes derved Sönnen Magnus og hans ægte Börn desmere for de andre Kronprætendenteres Angreb. Det var en gammel Mening i Norden, at den, som modtog en Andens Barn til Opfostring, derved erkjendte ham som den Mægtigere.

I Henseende til Enkelthederne ved Erlings Ophold i Danmark, fortiener Saxo baade for sin Beretnings større indvortes Sandsynlighed, og som det samtidige Öienvidne, langt større Tiltro end Snorre. Saxo beretter, at, efterat Esbern Snare var gaaet som Gidsel til Norge, var Erling kommet med fire Skibe til Danmark; ved Isefiorden havde han mödt Absalon, som nyiligen med en stor Flaade var kommen fra Jylland. I de förste Samtaler mellem Erling og Kongen havde begge været heftige, saa at Erling havde tænkt paa at slippe bort; men Absalon havde opmuntret ham til at blive, og derpaa havde Sagen jevnet sig. Snorre fortæller derimod, hvorledes Erling var landet i Randers Fiord og uformodentlig var med 12 brynieklædte Mænd traadt ind i Kongens Hal, hvor ikkun Ubevæbnede den Gang vare tilstede, og der selv fordret frit Leide. En Beretning, som

synes at være en Efterklang af Sagnene om Maaden, hvorpaa de gamle Vikinger havde giestet Nessekongerne, og ikke at passe til Enden af det tolvte Aarhundrede; hvad enten nu det var Nordmændene, som ved denne Fremstilling vilde hævde Erlings Anseelse, eller Islænderne, som vilkaarlig udmaalede Besøget.

Om Kong Sverre fortæller Saxo S. 547, at han var en Smeddesön, der havde levet en Tid som Præst paa Færøerne, var derpaa reist til Norge og bleven Krigsmand. Den af Erling Jarl ihjelslagne Eistens flygtende Tilhængere havde kaaret ham til Anfører. Han havde derefter udgivet sig for at være af Harald Gilles Æt og en Sön af Kong Sigurd, og siden desaaarsag tiltaget sig Navn af Magnus. "Denne uforskammede Lögn, vedbliver Saxo, der fandt Medhold iblandt de urolige Krigsfolk og den lettroende Mængde, bragte et grusomt Blodbad og den største Ulykke over hele Norge."

Flere nyere Historieskrivere *) have anseet disse Saxos Yttringer som et Beviis paa Partiskhed. Imidlertid behöver man blot uden forudfattet Mening at efterlæse den under Sverres egen Indflydelse forfattede Sverresaga, for at overtyde sig om, at, hvad Saxo yttre, stemmer i det Væsentlige overeens med hvad den største Deel af Norges Indbyggere tænkte om Sverre lige til hans Död, og uden Tvivl ogsaa med Sandheden selv. Beviset for Sverres kongelige Herkomst beroer alene paa, hvad han selv fortalte, at hans Moder havde aabenbaret ham i hans voxne Alder. Indtil den Tid havde ingen vidst noget derom, intet Vidne, intet Brevskab havde bekræftet Moderens Ord, og

---

*) Selv Gram i Noterne til Meursius Col. 326.

Sverre tilstod selv for sine Tilhængere, at han intet andet Beviis kunde give dem for sin Herkomst end sit eget Ord *). Dette toge vel de fredløse Birkebenere, som ingen Udvei saae for sig, for at være gyldigt; men de Fleste af hans formentlige kongelige Frender troede det ikke **) og det var kun Sværdet, som bragte Rigets anseelige Mænd til at erkiende Smeddesönnens Kongebyrd. At denne Begivenhed med alle de Omvæltninger, den havde til Følge, var en Ulykke for Norge, maatte upaatvivlelig enhver Samtidig erkiende, der ikke selv havde vundet ved Omvæltningerne. Da Sverre fremtraadte, var Fred i Landet; en yndet og ikke udygtig Konge regierede. Med Sverres Fremtræden fornyedes Borgerkrigen, der varede over 20 Aar til henimod hans Död. En forhen foragtet Hob af Arbeidskarle, Røvere og Landstrygere bleve de Mægtigste i Landet ***), og dette stundom pludseligen; thi deres Anfører havde lovet dem, at hvo som i Kampen nedlagde en Lehnshövding eller een af Hofsinderne, skulde træde i hans Sted ****). Ikke blot de gamle Slægter, som gik til Grunde, ikke blot Biskopperne, hvis Magt Sverre søgte at indskrænke, men ogsaa Fleerheden af Norges Beboere hadede Sverre †), som ved sin Tapperhed og Klögt seirede, uden dog at kunne enten bringe Landet Fred, eller selv vinde Undersaatternes Hierter. At de Ulykker, Sverre havde

---

*) Sverresaga Kap. 7.

**) Sverresaga Kap. 6 og 59.

***) Sverresaga Kap. 40.

****) Sverresaga Kap. 35.

†) Sverresaga Kap. 58, 99, 101, 117.

fört over Norge, banede Veien for Hagen Hagensens lykkeligere Regiering, var noget, der viste sig först efter Saxos Dage.

Vor Historieskrivers Fremstilling af Valdemars Forhold til Keiser Frederik den Förste er ofte bleven angrebet som partisk i Undersögelserne om, hvorvidt Danmark nogensinde har været et Lehn af det tyske Rige. Imidlertid fortjener dog vel Saxo i sig selv, som samtidig Skribent, og som den, der kunde hente sine Efterretninger fra de nærmeste Kilder, mere Tiltro, end de fleste af de tyske Forfattere, der levede enten i senere Tider eller fiernere fra de handlende Personer. Saxo tilstaaer, at Valdemar under sit Ophold hos Keiseren blev nödt til at erklære sig for hans Vasal *), og er forsaavidt enig med de tyske Krönikeskrivere. Han siger ikke, at det kun var med Hensyn til Venden, at Valdemar erkjendte sig som Vasal. Man kan altsaa allerede af hans Taushed slutte, at ingen saadan Indskrænkning har fundet Sted. I Henseende til Maaden, hvorpaa Valdemar blev bragt til dette Skridt, bærer Saxos omstændelige Fortælling indvortes Præg af Sandhed. Den eneste Forfatter, hvis Vidnesbyrd kunde sættes imod Saxos, er Radevic, som var Domherre i Freisingen og endte sin Historie 1160. Han fortæller **), at den danske Konge havde 1158 strax efter sin Regierings Tiltrædelse sendt Gesandtere til Keiseren med Begjæring, at Keiseren vilde stadfæste hans Valg, samt sende ham Investituren paa hans Kongerige, hvorhos de lovede, at Kongen

---

*) S. 302 Si salutare monitus imitari voluisset, supplices Cæsari manus deformiter non dedisset.

**) Lib. 1 cap. 24 i Urstisii Script. Germ. Tom. 1 p. 491.

skulde 40 Dage efter Keiserens Tilbagekomst fra Italien komme til Keiserens Hof, modtage af hans Haand Rigets Bestyrelse, samt forsikre ham om sin Troskab. Er dette sandt, maa meget af det, Saxo fortæller om Forhandlingerne før og under Valdemars Reise til Keiseren, være usandt. Hvis nemlig Valdemar bestemt havde lovet at ville inden kort Frist aflægge Vasaleed til Keiseren, kunde denne ikke fire Aar senere have brugt enten Schismaet i Kirken eller Løfte om nye Forlehninger som Paa-skud til at lokke Kongen til sig. Heller ikke behövede da Kongens Raadgivere at have gjort sig Umage for at vække hos Kongen Frygt for mulige Ubehageligheder af denne Reise; thi da var det jo aldeles bestemt, hvad der ventede Kongen, og hvad han nödvendigen maatte underkaste sig, naar han reiste til Keiseren, og det er utænkeligt, at Valdemar alligevel kunde med Lyst have villet foretage slig en Reise. Heller ikke kunde den Samtale, Saxo siden anförer mellem Keiseren, Absalon og Radulph, være bleven holdt. I sig selv er ogsaa hint Gesandtskab, Radevic omtaler, saare usandsynligt; thi hvorledes kan man antage, at Valdemar, efter at være bleven Enehersker ved Medkongernes Död, paa en Tid, da ingen Modstander viste sig, skulde have villet frivillig göre et Skridt, hvilket Svend Grathe kun i yderste Nöd havde gjort og siden igien kaldt tilbage? Mon han ikke derved vilde just have vakt Misfornöielse i sit eget Land, og fundet Modstand hos dets bedste Mænd? At Valdemar skulde ved dette Gesandtskab, som nogle have meent, kun villet erholde Belehning af Venden, kan ikke antages. Han eiede den Gang endnu ikke en Fodbred af dette Land, og Ud-sigterne til at erobre noget deraf vare ved hans Regierings

Begyndelse saare fierne. Langt rimeligere er det derfor, at den tyske Domherre, hvis Skrift vidner om, hvorledes han er gien- nemtrængt baade af Frederiks og hans Keiserdömmes Storhed, har antaget, at Gesandterne fra Danmark, hvilke underrettede Keiseren om den unge Konges Thronbestigelse, og som skulde indlede venskabelige Forbindelser, havde havt samme Hverv, som Gesandterne fra de tyske Fyrster ved lignende Anledninger. Radevic har altsaa, hvad Historieskriverne saa ofte pleie, lagt Gesandterne det i Munden, som han selv fandt at være passende. At desuden Radevic selv ikke havde erfaret noget nærmere om en bestemt Lehnsafhængighed af det danske Rige, viser Maaden, hvorpaa han slutter sin Historie. Han siger nemlig, at uagtet Keiser Frederik ved sin Magt vakte Mistanke hos Spaniens, Engellands, Frankerigs, Danmarks, Böhmens og Ungarns Konger, vidste han dog saaledes ved Venskab at vinde dem, og böie dem efter sin Villie, at disse, saa ofte de sendte enten Breve eller Gesandtere til ham, erklærede, at han havde at befale, og at de vare villige til at adlyde. Man seer heraf, baade at Radevic sætter Danmark ved Siden af de meest uafhængige Riger, og hvor tilbøielig denne Forfatter er til at tage Höflighedsyttringer for Underkastelsestegn *).

Det er saare rimeligt, at Schismaet i Kirken, foranlediget ved de tyvende Modpaver, var, som Saxo skriver, tilligemed Keiserens favre Löfter, det, der bevægede Valdemar til at reise.

---

*) Jvnf. Suhms Hist. af Danm. 7 D. S. 19, 120 f. Især Gram ad Meursium col. 306.

Dette bestyrkes nemlig ved den samtidige Helmold *), som fortæller, at Keiser Frederik havde efter Maylands Erobring i sit Overmod sammenkaldt Jordens Konger, for at bilægge Schismaet, at den danske Konge var reist derhen med de danske Bisper, Erkebiskoppen af Bremen og Hertug Adolph. Den franske Konge havde derimod, fordi han ikke traf Keiseren paa Samlingsstedet til det bestemte Klokkeslet, deraf taget Anledning til at unddrage sig for et Möde, hvorved han frygtede for at komme i Keiserens Vold.

Hvad Hyldingen selv angaaer, siger den beröimte Forfatter af Hohenstaufernes Historie **) med Föie: at denne Höitidelighed er uden Tvivl selv i det Öieblik, den foretoges, bleven tillagt forskiellig Betydning af den, der gav den, og den der modtog den. De Betingelser, under hvilke Valdemar skal efter Saxo have indvilliget i Hyldingen, har man kaldt i Tvivl, og dog er de, rigtigheden forstaaede, saare rimelige. Man maa nemlig her ikke tænke paa skriftlige Betingelser, men paa mundtlige Forklaringer. Saaledes kan gierne Keiseren have forsikkret, at han slet ikke forlangte, at den danske Konge skulde, som de tyske Fyrster, enten möde ved hans Hof, eller stille Tropper i Marken; forbeholdende sig maaskee til beleilig Tid at giöre disse Fordringer giældende. Det var naturligt, at denne Hylding blot angik Valdemar selv, og det allerede af den Grund, at hans Eftermand endnu ikke var valgt. Hvad der imidlertid

---

*) Chron. Slav. lib. I., cap. 90 S. 205.

**) Raumer Geschichte der Hohenstaufen 2ter B. S. 173.

meest skulde have virket paa Valdemar, var det edelige Løfte af de tydske Fyrster, at ville hielpe Kongen til at undertvinge Slavien. Man har fundet dette aldeles stridende mod Henrik Löves Fordringer, og derfor ikke rimeligt. Men man lægge Mærke til, at Saxo taler ikke om hele Slavien, men ubestemt om Slavien, og at altsaa her ikke var Spørgsmaal om den Deel af Slavernes Land, der allerede stod under tydske Fyrster, men om den hedenske Deel deraf, mod hvilken det ansaaes fortienstligt at giøre et Korstog. At aflægge Løfter om at understøtte dem, der droge paa et saadant Tog, var aldeles i Tidens Aand, især paa en Kirkeforsamling, om end slige Løfter siden bleve satte til Side.

Snarere kunde man beskylde Saxo for nogen Partiskhed eller maaskee Eensidighed i Fortællingen om Valdemars Forbindelse med Hertug Henrik Löve og de mange snart fredelige, snart fiendtlige Forholde, hvori disse Fyrster stode til hinanden. Men det vigtigste desangaaende er allerede foran bemærket i Anledning af Begivenhedernes chronologiske Fremstilling.

Det er ikke blot med Hensyn til Danmarks Forhold til Udlandet men ogsaa med Hensyn til de danske Provindsers og til de enkelte Stænders giensidige Forhold, at man har beskyldt Saxo for Partiskhed. Saaledes mener Suhm *), at Saxo var partisk mod Skaaninger og Jyder. Han anfører imidlertid slet ingen anden Grund, end at Saxo fortæller i Valdemars Historie nogle for disse Provindsers Beboere ufordeelagtige Træk, hvoraf Suhm end videre slutter, at Saxo selv var Siællænder. Denne

---

*) Hist. af Danm., 7 D. S. 34.

Slutning vilde imidlertid kun da have nogen Grund, naar man kunde vise, at det, Saxo fortæller om hine Provindsers Beboere under Valdemarernes Regiering, var enten usandt, eller dog usandsynligt. Hvad nu Jyderne angaaer, da er det rigtigt nok, at Saxo beretter, hvorledes de ved flere Leiligheder yttrede sig misfornöiede, ja endog opsætsige. Paa Valdemars andet Tog til Norge viste nogle af Jyderne sig opröriske, og de jyske Magnaters Utaalmodighed skal have bragt Kongen til at vende tilbage (Saxo 319). Under Skaaningernes Oprör vare de jyske Krigere kun lidet redebonne til at understötte Absalon, dels, mener Saxo, af Misfornöielse over Tiendens Indförelse, dels fordi de erindrede sig Slaget ved Fodvig (S. 367). Under Kong Valdemars sidste Sygdom, da en Hær var bleven forsamlet ved Grönsund, og Kongen ikke selv satte sig i Spidsen, vilde Jyderne ei lade sig anföre af Absalon, (S. 371-372). En Gang forhen havde vel et Antal Jyder under Anförsel af Svend, Biskop i Aarhus, viligen fulgt Absalons Banner, men de havde snart viist sig egenraadige, og da Absalon sendte dem hiem, havde de ladet sig overrumple af Venderne og ladet deres Skibe i Stikken. Oftere fortæller derimod Saxo om Siællændernes tappre Bedrifter i de vendiske Krige. Men hvo formaaer i vor Tidsalder at bevise, at dette eller hiint er usandt? Man kan ikke engang godtgöre, at det er usandsynligt. Thi da Absalon var Roskilde Bisp, da han og hans tappre Frænder havde deres fleste Eiendomme i Siælland, var det naturligt, at tappre Anförelere dannede tappre Svende, og naar et Tog hurtigen skulde göres til Venden, maatte det skee fra Siælland med denne Öes og med Naboöernes Skibe. Siællænderne fulgte gierne deres tappre Anförelere.

De bleve derved desmere övede og krigeriske, og gjorde derfor paa lykkelige Toge det meste Bytte. Dette kunde des snarere vække de andre Provindsers Misundelse, da ikke mange Aar vare forløbne fra den Tid, at de forskjellige Provindsers Indvaanere havde staaet fiendtlig imod hinanden. Selv Knytlingasaga fortæller et Exempel paa, hvorledes det, at Siællænderne under Absalons Anførsel erhvervede sig Bytte, vakte Jydernes Misundelse (S. 585). Den Opsætsighed, Jyderne nogle Gange viste under Valdemars Regiering, kan maaskee have foranlediget Saxo til et Sted i den ældre Historie S. 169 at kalde dem gensinsolens, men deraf følger endnu ikke, at han viser Partiskhed i at beskrive deres Opførsel. At Saxo ikke fortier Jydernes Tapperhed, viser blandt andet Kong Nielses Historie, hvori Saxo omtaler, hvorledes Jyder i Slaget ved Seierö opoffrede deres Liv, for at redde Kong Magnus (S. 245).

Med mere Grund kunde maaskee nogen beskylde Saxo for Partiskhed mod Skaaningerne, nemlig med Hensyn til hans Skildring af deres Oprör imod Valdemar; thi dette Oprör stod i Forbindelse med deres Had til Absalon, og Saxo skiuler ikke sin Forkierlighed for denne store Mand, hans egen og Fædrelandets Velgiörer. Men af denne Saxos naturlige Tilböielighed til at sætte Absalons Bedrifter i det bedste Lys, følger endnu ikke, at han forsætligen har forvansket Begivenhederne. Man har især beraabt sig paa, at Saxo har forbigaaet, hvad den siællandske Krönike *) beretter om Anledningen til dette Oprör: at

---

*) Langebek Script. 2 D. S. 621-22.

nemlig de siællandske med Absalon beslægtede Hövdinge, hvilke Erkebispemænd havde sat til at forvalte de erkebispedige Godser, havde tvunget Skaaningerne til at fremslæbe noget Tømmer, der var bleven fældet i Skoven paa et Sted, hvor der ikke var fremkommeligt med Heste, hvilken Medfart skulde have bragt de forbittrede Bønder til at gjøre Oprør, og at anfælde Erkebispens Gaard. Dette Træk er vistnok bleven forplantet ved Folkesagnet, der pleier at fæste sig til sligt enkelt i Öine faldende og at glemme Begivenhedernes almindelige Aarsager. Men Arbeidet med at slæbe noget Skibstømmer ud af en Skov vilde neppe have frembragt noget Oprør, hvis ikke alt dertil havde været modent. Saxo fordölger ikke det Vigtigere, at Oprøret var fremkaldt af Misfornöielse med de kongelige Fogeder, og nævner just fire siællandske Lehnsmænd af Absalons Slægt, hvilke Skaaningerne fordrede tilbagekaldte; men han tilföier, at Oprørerne snart gik saa vidt, at de negtede al Tiende og enhver Afgift.

Naar fremdeles den siællandske Krönike tilföier, at Kongen havde af de rigeste Oprøreres Gods rundeligen erstattet Erkebispemænd, hvad der var bleven ham frataget, strider dette ikke mod Saxos Yttring, at Absalons Tilbud, at ville eftergive for sit Vedkommende en Deel af de erkebispedige Indtægter, havde bidraget til at dæmpe Oprøret. Thi Kröniken taler om Erstatning for de til Bispestolen hørende Eiendomme, der vare blevne plyndrede, Saxo derimod om de aarlige Indtægter, hvilke Erkebispemænd for sin Embedstid afstod.

Hvad Saxos Skildring af Absalons Adfærd under Skaanin-

gernes Oprör angaaer, da bærer den indre Præg af Sandhed; thi Absalon viste sig under dette Oprör, ligesom han havde viist sig giennem sit hele Liv, som den höihiertede, besindige, for Kongens, Kirkens og Statens Vel ivrige Mand, der ikke tog i Betænkning at vove sit eget Liv, naar det kunde gavne, der vilde skaane Andres, saalænge det var muligt, men som heller ikke enten ved Vanskeligheder eller ved Modstand bragtes til at opgive sine Planer.

Nyere Historieskrivere have ikke blot höiligen dadlet Absalon for hans Opførsel under det skaanske Oprör, men ogsaa Saxo, fordi han ikke sætter Skaaningernes Opstand i et bedre Lys. Men det er dog en stor Ubillighed at ville forlange af det trettende Aarhundredes Mænd, at de skulde have rettet sig efter det attende Aarhundredes liberale Meningen. Suhm siger, at Skaaningerne maatte beseires, for at tilfredsstille en gierrig Prælats Umættelighed *). Men hvoraf vide vi, at Absalon har været gierrig? Ingen Krönike beskylder ham derfor. Paa Thinget kunde Absalon kraftigen giendrive de mod ham giorte Beskyldninger. En islandsk Anecdote uden al Hiemmel om Absalons uretfærdige Opførsel mod en Bonde **) beviser intet. Gierlighed passer hverken til den modige Krieger, der stedse laae i Feldten, og jevnligen gjorde Toge paa sin egen Bekostning, heller ikke til den börnlöse Prælat, der anvendte store Summer

---

*) Hist. af Danm. 7 D. S. 615.

**) Sagabibl. 3 D. S. 471.

paa i levende Live at forskiønne Kirken og dotere Klostre. Absalons egen Gierrighed kom desuden her ikke i Betragtning; thi hvorledes kunde en Prælat i det tolvte Aarhundrede have samtykt i, at en heel Provinds blev fri for at yde Tiende? Al Tiende vilde da være bleven afskaffet i hele Landet, og snart vilde Klagerne over Erkebiskoppens ukanoniske Adfærd have gienlydt til Rom. Men ligesaalidt som Erkebisen havde Magt til at fritage for at svare Tiende, kunde den for Religions og Videnskabeligheds Befordring ivrige Mand have Lyst dertil; thi han var vist nok overtudet om, at Geistlighedens forögede Indkomst og Magt var gavnlig for det Hele. Med noget større Föie kunde man bebreide Absalon, at han ikke samtykkede i, at hans Frænder mistede deres skaanske Lehn; men de, som gave dette Raad, meente det neppe ærligt, og Absalon kunde ikke indröme, at Kongen ei skulde have Myndighed til at give Mænd fra den ene Provinds Forlehninger i den anden. Desuden vilde Kongens Magt i Provindsen allerede derved være bleven svækket, naar istedet for troe Lehnmænd kom saadanne, paa hvis Troskab man ikke kunde lide.

Ikke mindre indvortes Præg af Sandhed bærer Saxos Skildring af Oprörernes Fremfærd. Man seer en urolig Almue, som, misfornöiet over Byrderne, er bleven ophidset af Enkelte, der vilde drage Fordeel af Giæringen. Den let ophidsede Mængde beroliges snart igien ved Erkebiskoppens Domme og Löfter, men omstemmes atter ligesaa let ved enkelte Urostiftere, og bliver nu disses blinde Værktöi. Imidlertid er der dog endnu saa liden Fasthed i denne Sammenstimlen, at en bevæbnet Skare la-

der sig ved Prygl drive fra hinanden. Da Mængden faaer Tid til at raade sig selv, gaaer den stedse videre i sine Fordringer, vil hverken betale Skat eller Tiende, og tilsidst vove Bønderne med Vaaben i Hænderne at möde Kongen og hans Hær. En eneste Fegting ved Dysiebro var dog tilstrækkelig til denne Gang at ende Borgerkrigen. Vel begyndte den igien efter Valdemars Död, og greb vidt om sig, da Oprörets Stiftere gawe de Fornemmes Gaarde til Plyndring. Saaledes kunde en vis Harald Skreng, selv en Tosse, men af kongelig Æt, der var bleven hentet fra Sverrig og udvalgt til Konge, for en kort Tid vinde et stort Tillöb; men da en Hob af skaanske Riddere havde forsamlet sig ved Lumme Aaen, for at fegte til det Yderste, prøvede den store Bondeskare ikke engang paa at giöre Modstand, men kastede deres Vaaben. Vel vedvarede endnu Mængdens Had mod alle de Fornemme; men da Absalon var landet med en Hær fra Siælland, maatte Skaaningerne finde sig i, at de Love, hvilke de havde afskaffet, igien bleve satte i Kraft, og Almuen turde ikke mere sætte sig op mod de Regierende. Man kan beklage den misledede Mængde; men Absalon fortienner ingen Daddel, fordi han med Kraft stræbte at undertrykke et Oprör, og naar Suhm siger *), at Absalon her viste sig som en ond Mand, indeholder Historien ingen Hiemmel for sligt et Omdömme.

Det Skaanske Oprör nævnes slet ikke i Knytlingasaga, der-

---

*) Hist. af Danm. 8 D. S. 6.

imod fortælles ogsaa der om de tvende andre Mærkeligheder under Knuds Regiering, nemlig Keiserens Forsög paa at faae Kong Knud til at blive sin Vasal, og den vendiske Krig. Keiserens Opfordring og Knuds afslaaende Svar omtaler Sagaen korteligen, men er i det Væsentlige enig med Saxo, nemlig deri, at Knud afslog at tage Danmark til Lehn af Keiseren, og at hans Afslag var affattet i höflige Udtryk. Ordene lyde hos begge Forfattere forskielligen, fordi Saxo taler om flere Gesandtskaber, og hvorledes ethvert af disse blev modtaget. Sagaen taler kun i Almindelighed om hvad Keiseren havde forlangt, og hvorledes dette Forlangende blev besvaret.

Sagaen forbinder ligesom Saxo den vendiske Hertug Bogislavs Rustninger med Keiserens Harme over, at Knud ei vilde hylde ham. Arnold af Lybek *), der nævner Knud som den, der begyndte Krigen, fremstiller Keiserens Vrede, som en Fölge baade af Knuds Vægning for at lade sig krone af Keiseren, og af hans Angreb paa Hertug Bogislav. Men Arnold angiver Tiden for dette Angreb aldeles ubestemt; derimod gienfinder man hos ham det Væsentlige af det, Saxo beretter om de Vendiske Krige under Knud Valdemarsen. Han omtaler nemlig flere Krydstoge til Venden, hvorved mange Egne bleve plyndrede, og deriblandt et, hvorved de Danske giennembröde de Fæstningsværker, hvorved man havde villet negte dem Adgangen,

---

*) Chron. Slav. lib. 3, cap. 2, p. 301.

endeligen det store Söslag, Bugislav tabte, og at han derpaa blev Knuds Vasal.

Ligesom Helmold ender sin Krönike med, at Hertug Henrik bragte Fred over Östersöens Kyster, saaledes slutter ogsaa Saxo sin Historie med Vendens Underkastelse, der blev den modne Frugt af Sæden, som giennem Valdemars Regiering under blodige Kampe var bleven udströet.
